

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 8 NOVEMBER 1950

No. 1748

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

*Voor de niet gesigneerde artikelen is de commissie van
redactie verantwoordelijk.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	891
Sommaire, summaries	891
Revaluatie	892
Wetsontwerp Herkapitalisatie-1950 door <i>Dr F. W. C. Blom</i>	893
De resultaten van de landbouwconferentie te Luxemburg door <i>Prof. Dr J. Horring</i>	894
De internationale tarwemarkt door <i>J. Schilthuis</i>	895
Grondstoffenschaarste en Marshall-plan door <i>Dr Th. H. Mulders</i>	897
Ingezonden stuk:	
Nogmaals het reële arbeidersinkomen door <i>Dr J. E. van Die- rendonck met naschrift van D. Roemers</i>	899
London Letter door <i>Henry Hake</i>	901
Boekbespreking:	
Tachtig jaren varen met de „Nederland”, bespr. door <i>C. Vermey</i>	902
Internationale notities:	
Tourisme in Frankrijk	903
Medelijn voor India's armoede	903
Plannen voor energie-opwekking in Australië	904
Geld- en kapitaalmarkt	904
Mededelingen voor economen	905
Statistieken:	
Bankstaten	905
Stand van 's Rijks Kas	906
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	907
In- en uitvoer van Nederland	907
De kolonposities van Nederland	907
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	907

DEZER DAGEN

bewogenheid op politiek gebied. Rusland heeft een bijeenkomst van de Grote Vier over Duitsland voorgesteld, de onderhandelingen over de plaats van Duitsland in de Europese verdediging gaan moeizaam.

De Verenigde Naties hebben een besluit genomen, waardoor de Algemene Vergadering in noodgevallen op een termijn van 24 uur bijeen kan worden geroepen, terwijl tegelijkertijd werd besloten tot het oprichten van een gewapende macht van de Verenigde Naties. China heeft zich met de wapens in de strijd in Noord-Korea gemengd. De burger wordt geacht dit alles te verwerken in die onbeweeglijke strakheid, die een, overigens zeer opgewonden, Romeins keizer als doel nastreefde.

Onaantastbare kalmte, levenseis voor onderhandelaars. Zij, die overleg plegen over de vernieuwing van het Nederlands—Duitse handelsverdrag zullen er behoefte aan hebben, ook gezien de juist bekend gemaakte noodzaak West-Duitslands consumptie te beperken. Maar de algemene poging tot liberalisatie blijft in beweging; de tweede fase van de tarievenconferentie te Torquay is begonnen. Een perpetuum mobile, dat hopelijk eens tot een, goed, eind komt.

Tot een goed eind, uit het oogpunt van het vermijden van een, althans voor een niet-politiek geschoolde, moeilijk op te lossen kabinetcrisis, is de commotie over de belastingvoorstellen gekomen. Hier is bewogen, daar is verschoven; bijzondere eerbied past jegens hen, die krachtens hun besluiten moeten kunnen overzien, of het totaal aan welvaartsgevoelens na de verschuiving in een hoger vlak ligt dan daarvoor. Maar in laatste instantie is het beginsel van gelijk offer aan de grens ook een quaestie van geven en nemen.

Beweegt Groot-Brittannië zich naar zo'n gunstige positie van valuta- en goudvoorraad, dat het, als Pickwick, wordt „a gentleman of independent means”? Bij de E.C.A. scheen die gedachte te bestaan, doch Groot-Brittannië heeft niet beaamd, als Pickwick: „I assure you, my good friend, I have more money than I can ever need”. Zodat men nu de gedachten er nog eens over zal laten gaan.

Dat doet ook het Finse Kabinet, dat een commissie heeft benoemd om de maatregelen te beramen, die tot een stabilisatie van prijzen en lonen kunnen voeren; zo ook in Denemarken. De Belgische Minister van Financiën heeft verklaard, dat het grote aantal parastatale instellingen de bewegingsvrijheid van de Staat op de kapitaalmarkt belemmert; hij wil hun vrijheid van beweging beperken.

Is zo eensdeels binding het antwoord op beweging, anderdeels zal alleen meer beweging en wel in de internationale handel, bindingen kunnen opheffen. Prof. Posthuma heeft opnieuw betoogd, dat het lot van de Europese Betalings Unie afhangt van de multilateralisatie van het handelsverkeer. De Amerikanen willen daartoe weer wat meer helpen; zij hebben het mogelijk gemaakt, dat buitenlandse zakenlieden tevoren zekerheid kunnen krijgen over de tariefrechten, waaronder hun goederen zullen worden gebracht. Veel nodeloze beweging kan hierdoor worden voorkomen.

Eén ding blijft zonder beweging; ook de nieuwe Britse Minister van Financiën handhaaft de politiek van soberheid.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

HAV BANK - SCHIEDAM

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Groothandel

DEZE WEEK:

Regeren met tekorten
Problemen der Franse Unie
Structurele veranderingen op de wolmarkt
Uruguay gaat zijn eigen weg
Handel met Zwitserland
Nieuwe artikelen
Handelscontacten

★ Iedere week, zeer veel nieuwe gevraagde offertes
en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Revaluatie.

Om talrijke redenen moét worden betwijfeld, of de toeneming van de Engelse valuta-reserves mag worden uitgelegd als een toeneming van de blijvende concurrentiekracht van het Britse Imperium. Toch is het niet geheel uitgesloten, dat men — meer geleid door overwegingen van prestige dan van economisch inzicht — in de richting van een revaluatie van het pond zou dringen. Ook wanneer Engeland tot revaluatie zou overgaan, zou het voor Nederland zeker geen aanbeveling verdienen dit voorbeeld te volgen: Een revaluatie van de gulden zou misschien bepaalde vraagstukken van prijzen en lonen een gemakkelijker aanzicht kunnen geven; zij zou echter daarnaast de fundamentele vraagstukken van de betalingsbalans alleen maar verzwaren.

Dr F. W. C. Blom, *Wetsontwerp Herkapitalisatie-1950.*

Het wetsontwerp Herkapitalisatie-1950 besprekend, komt schr. o.a. tot de conclusie, dat de in dit ontwerp opgenomen regeling over het belastingdividend niet in alle gevallen bevredigend is. Daarom dringt schr. er op aan, dat bovendien de gelegenheid geopend wordt, dat de vennootschap de Inkomstenbelasting op de bonusaandelen kan afkopen door het betalen van een Herkapitalisatieheffing, die men op 25 pCt van het bedrag der bonusaandelen zou kunnen stellen. Schr. somt een zevental overwegingen op, die voor een dergelijke aanvulling van de ontworpen wet pleiten.

Prof. Dr J. Horring, *De resultaten van de landbouwconferentie te Luxemburg.*

Het resultaat van deze conferentie: de handhaving en verbetering van de regeling, die sinds Mei 1947 voor een aantal landbouwproducten bestaat, betekent, dat voorlopig van een volledige economische unie geen sprake is. Om het doel van de vrije markt zonder ernstige verstoringen te bereiken, zullen de concurrentievoorwaarden meer gelijk moeten worden gemaakt. Het komt er hier toe op aan, dat de bescherming, die in de minimumprijisregeling is gelegen, geen hinderpaal wordt. De verschillen in prijsstructuur zullen automatisch verdwijnen naarmate de economische unie meer realiteit wordt en zal verder bewust tot stand moeten worden gebracht door het wegnemen of gelijk maken van kunstmatige factoren in de prijsstructuur over en weer.

J. Schilthuis, *De internationale tarwemarkt.*

Vóór de oorlog luisterde de internationale markt nauwkeurig naar de omvang van vraag en aanbod. Sedertdien is er veel veranderd. De werking van de aloude grondslagen der prijsvorming wordt doorkruist door velerlei krachten, die voorheen niet of in mindere mate optraden. De Internationale Tarwe-Overeenkomst, de dollarschaarste, de Marshall-hulp, verschillende vormen van landbouwpolitiek doen hun invloed gelden. Tegen deze achtergrond schetst schr. de ontwikkeling op de internationale tarwemarkt.

Dr Th. H. Mulders, *Grondstoffenschaarste en Marshall-plan.*

In Europa dreigt een grondstoffentekort te ontstaan, doordat 1. de Amerikaanse industrie bij haar grondstoffenaanzet aan de „home-market” een zekere prioriteit verleent, 2. de Amerikaanse Regering de export van grondstoffen contingentteert, 3. van Amerikaanse zijde in Europa zelf grote grondstoffenaankopen plaatsvinden. Door deze gang van zaken dreigt het gevaar, dat de doeleinden van de Marshall-hulp geweld worden aangedaan. West-Europa kan nu haar valuta revalueren of uitvoerrechten heffen. Schr. somt de voor- en nadelen hiervan op en komt dan tot de conclusie, dat de enige belangrijke partij, die ten deze effectief kan en ook moet optreden, Amerika zelf is.

SOMMAIRE.

Réévaluation.

Il est à douter, pour plusieurs raisons, que l'augmentation de la réserve anglaise en devises, puisse être considérée comme un accroissement permanent de la capacité de concurrence de l'Empire britannique. Au cas où le Royaume Uni déciderait néanmoins de réévaluer sa monnaie, il ne serait pas souhaitable de suivre cet exemple aux Pays-Bas.

Dr F. W. C. Blom, *Le projet de loi concernant la réorganisation du capital des entreprises.***Prof. Dr J. Horring, *Les résultats obtenus par la conférence agricole à Luxembourg.***

Les résultats auxquels cette Conférence a abouti, font croire que l'Union économique intégrale ne se réalisera pas provisoirement. Pour faire réussir le jeu du marché libre, sans perturbations trop graves, les conditions de concurrence devraient être alignées. Toutefois la protection, qui réside dans la réglementation du prix minimum ne doit pas constituer un obstacle.

J. Schilthuis, *Le marché international de blé.***Dr Th. H. Mulders, *La pénurie en matières premières et le Plan Marshall.***

L'Europe est menacée par une pénurie en matières premières causée par le fait que: 1. l'industrie américaine applique une priorité au „home-market”, pour la distribution des matières premières; 2. le Gouvernement des Etats-Unis ne permet l'exportation des matières premières que par contingent; 3. les américains font des achats importants de matières premières en Europe. Les raisons mentionnées ci-dessus constituent un danger pour la réussite de l'Aide-Marshall. Il n'y a que les Etats Unis qui peuvent et doivent réagir effectivement pour remédier à cette situation.

SUMMARIES.

Revaluation.

For many reasons it is doubtful whether the increasing English foreign exchange reserves must be construed as an increase in the permanent power of the British Empire to compete. Should England nevertheless decide to proceed to revaluation, it would certainly not be advisable for the Netherlands to follow this example.

Dr F. W. C. Blom, *Recapitalization Bill - 1950.***Prof. Dr J. Horring, *The results of the agricultural conference at Luxemburg.***

The result achieved at this conference means that for the time being a complete economic union is out of the question. For a free market without serious disturbances it will be necessary to come to a greater equalization of competitive conditions. In this connection it is essential that the protection provided by the minimum price regulation does not become an obstacle.

J. Schilthuis, *The international wheat-market.***Dr Th. H. Mulders, *Scarcity of raw materials and the Marshall Plan.***

A scarcity of raw materials is threatening in Europe because: 1. American industries grant a certain priority to the home-market in their sales of raw materials; 2. the American Government places quota restrictions on exports of raw materials; 3. the American themselves purchase large quantities of raw materials in Europe. The aims of Marshall help are being endangered by this development. The only important party that can and should effectively act in this respect is America itself.

REVALUATIE.

Van verschillende zijden hoort men de laatste tijd de mening verkondigen, dat revaluatie van bepaalde Europese valuta's wenselijk zou zijn. Deze mening wordt in het bijzonder het aanzien van het pond sterling geuit en revaluatie van het pond wordt zelfs door bepaalde kringen verwacht. De invloed van deze verwachtingen op bepaalde valutadisposities is reeds onmiskenbaar. Niet alleen financieel geïnteresseerde kringen tonen belangstelling voor deze kwestie, ook van andere zijden wordt de gedachte geopperd en hier te lande kan men haar zelfs ook vernemen met betrekking tot de gulden. Men ziet er een mogelijkheid in bepaalde toekomstige moeilijkheden te vermijden, die in verband met de stijging van de prijzen op de wereldmarkt te vrezen zijn, zoals een verdere stijging van de kosten van levensonderhoud met haar mogelijke nasleep van nieuwe loonbewegingen en een verder in beweging komen van de vicieuze spiraal. De gedachtegang is duidelijk: door een revaluatie zouden de prijzen van de door ons ingevoerde goederen in gulden wederom lager worden en zou daarvoor een zeker tegenwicht ontstaan¹⁾.

Het is vooral deze laatste zijde, die van het algemeen belang, die het wenselijk maakt aan deze problemen in deze kolommen wat meer aandacht te besteden.

De oorsprong van de verwachtingen ten aanzien van het pond sterling moet worden gezocht in het snelle oplopen, sinds het dieptepunt ten tijde van de devaluatie, van de Engelse reserves aan goud en dollars. Deze valuaties hebben in de tijd van circa één jaar een verdubbeling te zien gegeven en zijn van circa \$ 1.400 mln gestegen tot bijna \$ 3 mrd. Hieruit wordt de conclusie getrokken, dat het Engelse pond op weg is snel in kracht toe te nemen en in zijn verbeelding ziet men het reeds weer zijn vroegere plaats min of meer innemen.

Men dient echter uitermate voorzichtig te zijn in de beoordeling van de innerlijke kracht ener valuta op grond van de bewegingen van de reserves over een periode van slechts één jaar. Zowel de ervaring als de nadere statistische analyses doen duidelijk zien, dat zich in een dergelijke korte periode zeer belangrijke tijdelijke factoren doen gevoelen, op welker voortbestaan in geen dele kan worden gerekend. Zo is het bekend genoeg, dat, toen de devaluatie van het pond langzamerhand in brede kringen werd verwacht, tal van disposities zijn uitgesteld ten einde nadelen te ontlopen of voordeel te trekken van de devaluatie. Deze transacties hebben na de devaluatie plaats gevonden en hebben reeds aanstonds tot een gunstige situatie van de Britse betalingsbalans bijgedragen. Bovendien valt, en dit is een tweede complex van factoren, in ongeveer dezelfde periode het conjunctuurherstel in de Verenigde Staten, dat evenals de conjunctuurdaling, die daaraan voorafging, een onevenredig grote invloed heeft juist op de betalingsbalans met het sterlinggebied. Men kan zeggen, dat het sterlinggebied ettelijke min of meer marginale leveranties aan de Verenigde Staten verzorgt, die bij een lichte inzinking in de conjunctuur niet langer worden begeerd en bij een zich herstellen daarvan wederom worden gevraagd. Daarmede gepaard gaat dan in de regel een herstel van prijzen en zo is ook het prijsherstel van tin en rubber van belangrijke invloed geweest op de bedragen der dollarontvangsten van het sterlinggebied. Dat deze beweging sinds de gebeurtenissen in Korea nog aanzienlijk

is versterkt, behoeft geen betoog. Doch ook hier is het geenszins zeker, dat de stijgende beweging, die zij heeft uitgelokt, zich zal voortzetten. Ook wanneer de hoge stand der prijzen van deze strategisch belangrijke goederen zich zou handhaven, zou dat nog niet inhouden, dat de stijging zich handhaaft.

Tenslotte is het niet zeker, dat de vermindering in dollarinvoeren, die het Britse Gemenebest zich in de loop van 1949 heeft opgelegd, blijvend kan zijn²⁾.

Er zijn dus talrijke redenen om te betwijfelen, of de kennelijke toeneming van de Engelse valutareserves mag worden uitgelegd als een toeneming van de blijvende concurrentiekracht van het Britse Imperium. Het zou zeer goed kunnen zijn, dat slechts een bescheiden gedeelte van de verbetering inderdaad blijvend is, en dat daardoor een verdere vermeerdering van de reserves slechts in een zeer matig tempo zal plaatsvinden. Ook kan men met recht de vraag stellen, in hoeverre reeds de verbeteringen van de laatste maanden niet van speculatieve aard zijn en in verband staan met de verwachting ten aanzien van een gewijzigd regime met betrekking tot de sterlingkoers.

Is hiermede gezegd, dat de revaluatie van het pond daarom uitgesloten is? Neen, niet geheel. Het is inderdaad denkbaar, dat men op grond van de geschetste gebeurtenissen van het afgelopen jaar en meer geleid door overwegingen van prestige dan van economisch inzicht in de richting van een revaluatie zou dringen. In 1925 is Engeland naar de gouden standaard op vooroorlogse pariteit teruggekeerd en sindsdien hebben Denemarken en Noorwegen dit voorbeeld gevolgd ondanks de ernstige waarschuwingen ook van figuren als Keynes en Gustav Cassel. Later heeft men in Engeland van dit besluit veel spijt gehad en in wat mindere mate ook in de twee Scandinavische landen. Van de tegenwoordige Regering in Engeland mag dan ook niet verwacht worden, dat een besluit tot revaluatie haar gemakkelijk zal vallen.

Voor Nederland staan de zaken nog heel anders. Van een snel toenemen van onze valutareserves is geen sprake. De handelsbalans, die in 1949 een relatief zeer gunstig beeld vertoonde, is in 1950 teruggevallen tot een peil, dat in vele opzichten nog zorgelijk is. Het is bovendien niet waarschijnlijk, dat de vermeerderde defensie-inspanningen der Atlantische landen op de Nederlandse betalingsbalans gunstig zouden uitwerken. Nederland moet de hogere grondstoffenprijzen betalen, die er het gevolg van zijn, doch krijgt voor zijn eigen producten een slechts veel matiger gestegen prijs terug. Nederland zal geen directe defensieleveranties kunnen verzorgen, doch hoogstens indirect kunnen meeproduceren.

Kortom, het Nederlandse betalingsbalansvraagstuk is zeker nog niet opgelost. Een revaluatie zou misschien bepaalde vraagstukken van prijzen en lonen een gemakkelijker aanzicht kunnen geven; zij zou echter daarnaast de fundamentele vraagstukken van de betalingsbalans alleen maar weer verzwaren. De uitvoer zou ongetwijfeld lijden en zou de betalingsbalans doen wegglijden in de verkeerde richting. Daarom: ook wanneer Engeland tot revaluatie zou overgaan zou het voor Nederland zeker geen aanbeveling verdienen dit voorbeeld te volgen.

²⁾ Voor een bijzonder lezenswaardig overzicht van de factoren, die de dollarbalans van de sterlingzone hebben beïnvloed, zie men het artikel van T. W. Kent in „Lloyds Bank Review” van October 1950, onder de titel „Devaluation one year after”.

¹⁾ Voor een betoog in deze richting zij bijv. verwezen naar het in dit nummer opgenomen artikel van de heer Mulders op blz. 897. e.v.

WETSONTWERP HERKAPITALISATIE-1950.

Onder de naam Herkapitalisatie-1950¹⁾ is een wetsontwerp ingediend, inhoudende een fiscale tegemoetkoming bij de creatie van bonusaandelen, alsmede enige daarmede verband houdende ontheffingen van de dividendbeperking.

Indien een N.V. grote fiscale reserves heeft en een deel daarvan wil bijboeken op het nominale bedrag van het geplaatste aandelenkapitaal, moet de aandeelhouder over die bedragen Inkomstenbelasting betalen. Dit is in de meeste gevallen door het hoge tarief van de Inkomstenbelasting een onoverkomelijk bezwaar, en om deze omzetting van reserves in aandelenkapitaal wat gemakkelijker te maken, wordt het tarief van de Inkomstenbelasting voor dit doel tot 20 pCt beperkt.

Zonder twijfel is dit een fiscale tegemoetkoming; waarschijnlijk betekent het echter geen offer van de fiscus. Tot nog toe is herkapitalisatie zo duur voor de aandeelhouders, dat men het resultaat de kosten meestal niet waard acht; na de tariefsverlating wordt herkapitalisatie aanmerkelijk aantrekkelijker, zodat men verwachten moet, dat de omvang der herkapitalisaties sterk zal toenemen. Bovendien is er een kans, dat herkapitalisaties tot op zekere hoogte de claimemissies verdringen, hetgeen de Minister aangenaam moet zijn, daar claims belastingvrij blijven. De ervaring leert nl., dat het tegenwoordig vrijwel onmogelijk is voor claims de volle theoretische waarde te bedingen, en dat in het algemeen het verlies voor oude aandeelhouders op claims progressief toeneemt met de waarde van de claim. Bovendien is een claimemissie, vooral wanneer het om een onderhandse plaatsing gaat, in verschillende opzichten een ingewikkelde affaire, en veel van deze moeilijkheden kunnen ondervangen worden door herkapitalisatie, welke dan gevolgd kan worden door een claimemissie met een lage claimwaarde. In veel gevallen zal het voor de vennootschap en voor de aandeelhouders aantrekkelijker zijn eerst ten koste van een beperkt offer herkapitalisatie toe te passen, waartegenover dan het moeilijke en niet altijd succesvolle marchanderen over de verkoop van claims grotendeels komt te vervallen.

Intussen is het voor sommigen een teleurstelling, dat hier voor een zeer beperkte omzetting van fiscale reserves in aandelenkapitaal het woord „herkapitalisatie” gebruikt wordt. Dat woord doet immers denken aan een werkelijke balansherziening, hetgeen zou inhouden, dat men activa en passiva meer in overeenstemming met het huidige prijspeil zou waarderen. Door herwaardering van activa zouden er stille reserves zichtbaar worden, die niet als onverdeelde winst, maar als bijschrijving op het stamvermogen van de vennootschap zouden worden geboekt. Als dat gebeurde, zou ten gevolge van het zuiverder balansbeeld de noodzaak zijn vastgelegd, dat de ondernemingen hun reëel vermogen in stand houden en afschrijvingen naar gestegen vervangingswaarde verrichten. In verschillende inflatielanden²⁾ heeft men daarin een nationaal belang gezien, en men heeft een dergelijke ontwikkeling zelfs gestimuleerd door zulke herkapitalisaties min of meer belastingvrij te maken en daaraan het voorrecht te verbinden van herziening der fiscale balansen in voor de vennootschappen gunstige zin.

Het onderhavige wetsontwerp gaat veel minder ver, en het stimuleert niet tot algemene herkapitalisatie; zoals hierna zal blijken, maakt het de herkapitalisatie

slechts aantrekkelijk in bepaalde gevallen, waarin de aandeelhouders tussen twee kwaden hebben te kiezen. Bovendien beperkt het wetsontwerp de herkapitalisatiemogelijkheid slechts tot een deel van de fiscaal-vrije reserves, terwijl de veel grotere stille reserves, die opgesloten liggen in de fiscale onderwaardering van activa, er buiten vallen. Maar men kent nu eenmaal het standpunt van de Minister, dat hij (waarschijnlijk met het oog op een hoge opbrengst van de belastingen op bedrijfswinsten) nog niet wil afwijken van fiscale waardering van activa op grondslag van historische kostprijzen.

De 20 pCt Inkomstenbelasting over het nominale bedrag van de bonusaandelen behoeft geen onoverkomelijk bezwaar voor aandeelhouders te zijn, indien zij het belastingbedrag kunnen vrijmaken door *verkoop* van een deel van hun bonusaandelen, of indien zij een kapitaal-terugbetaling van de vennootschap ontvangen.

De verkoopmogelijkheid van bonusaandelen zal bij herkapitalisatie van *publieke* N.V.'s altijd bestaan, en bij besloten N.V.'s gewoonlijk slechts in bijzondere gevallen, o.a. wanneer de herkapitalisatie verband houdt met een voorgenomen *emissie*. De kapitaal-terugbetaling vindt plaats bij *liquidatie* alsmede in het bijzondere geval, dat juist met het oog op de bedoelde belastingverplichting van aandeelhouders tot terugbetaling op aandelen wordt overgegaan.

Er zijn echter ook verschillende gevallen, waarin het niet mogelijk is, dat alle aandeelhouders een deel van hun bonusaandelen gemakkelijk kunnen verkopen, terwijl herkapitalisatie toch wenselijk is. Het kan zijn, dat men herkapitalisatie wenst om een *fusie* mogelijk te maken, en het kan zijn, dat *sommige aandeelhouders* wegens hun bijzondere *persoonlijke* omstandigheden een herkapitalisatie verlangen. Hierbij denken wij o.a. aan het geval, dat een grootaandeelhouder overleden is en dat zijn erfgenamen een deel van zijn aandelen moeten verkopen ter betaling van *successierechten*. Die erfgenamen hebben er dan groot belang bij een redelijke koers voor de stukken te maken, hetgeen door herkapitalisatie gemakkelijker wordt. De ervaring leert nu eenmaal, dat aandelen met een hoge intrinsieke waarde (evenals hun claims) een relatief slechter koersvorming hebben dan enigszins verwaterde aandelen. Ook kan zich het geval voordoen, dat één der aandeelhouders zijn deelneming van de hand wil doen, omdat hij zijn geld voor iets anders nodig heeft.

Past men nu in die gevallen herkapitalisatie toe, dan zal men ervaren, dat sommige aandeelhouders het geld voor de 20 pCt Inkomstenbelasting op de bonusaandelen niet kunnen vrijmaken, en dat zijn wellicht juist diegenen, die geen acuut belang bij herkapitalisatie hebben. In dat geval mag men verwachten, dat de vennootschap maatregelen neemt om de aandeelhouders aan de nodige contanten voor de belasting te helpen.

De ontworpen wet tracht hierin te voorzien door toe te staan, dat de vennootschap een contant dividend uitkeert, dat de aandeelhouders voldoende geld oplevert om de genoemde 20 pCt over de bonusaandelen te betalen. Aangezien het contante dividend zelf aan het gewone progressieve tarief van de Inkomstenbelasting onderworpen is, zal het contante dividend vaak ongeveer 50 pCt van het bedrag der bonusaandelen moeten bedragen om adequaat te zijn.

Daar iedere aandeelhouder in een ander marginaal tarief van de Inkomstenbelasting valt, is het benodigde contante dividend voor iedere aandeelhouder verschillend. De vennootschap moet echter alle aandeelhouders over een kam scheren, zodat één algemeen contant dividend zal worden vastgesteld, waarvan sommige aandeelhouders netto iets overhouden en dat voor anderen netto te weinig is. De uitkomst hiervan voor de verschillende aandeelhouders is nogal willekeurig.

Daar een contant dividend van 50 pCt van de bonusaandelen voor de vennootschappen een zeer zwaar offer

¹⁾ Zie over dit wetsontwerp o.a. J. C. Brezet in „E.-S.B.” van 23 Augustus jl., Prof. Mr H. J. Hellema in „Trouw” van 30 en 31 Augustus jl. en T. C. Gaanderse in „De Naamlooze Vennootschap” van October 1950; over de theoretische aspecten van herkapitalisatie in het algemeen o.a. het artikel van schrijver dezes in „De Naamlooze Vennootschap” van October 1950.

²⁾ Men heeft tussen de beide wereldoorlogen in Duitsland, Tsjecho-slowakije, Oostenrijk, België en Frankrijk, en na de recente oorlog in Italië herkapitalisaties gestimuleerd door deze te koppelen aan herziening van de fiscale balansen; overigens maakt men in inflatielanden in het algemeen de herkapitalisatie zo gemakkelijk mogelijk.

is (vooral wanneer het slechts om de belangen van een deel der aandeelhouders gaat) en het netto-voordeel van dit contante dividend voor iedere aandeelhouder anders is, geeft de toepassing van dit artikel van de ontworpen wet leiding der vervezenlijking tot veel verschillen tusschen de leiding der vennootschappen en de aandeelhouders onderling. Bovendien is het duidelijk, dat een dergelijke aderlating de waarde van de aandelen der vennootschap aanzienlijk vermindert, en dat het mogelijk is, dat dit nadeel niet tegen de mogelijke voordelen van herkapitalisatie opweegt.

Dit alles leidt tot de conclusie, dat de in het wetsontwerp opgenomen regeling over het belastingdividend niet in alle gevallen bevredigend is. Daarom zouden wij er op willen aandringen³⁾, dat bovendien de gelegenheid geopend wordt, dat de vennootschap de Inkomstenbelasting op de bonusaandelen kan afkopen door het betalen van een Herkapitalisatieheffing, die men op 25 pCt⁴⁾ van het bedrag der bonusaandelen zou kunnen stellen.

Hiervoor pleiten verschillende overwegingen:

1. de in het ontwerp voorgestelde regeling van het belastingdividend is voor de vennootschap zo kostbaar, dat zij in veel gevallen een onoverkomelijk bezwaar voor herkapitalisatie oplevert;

2. de uitdeling van een contant belastingdividend levert voor de ene aandeelhouder netto-winst op en voor de ander wellicht een netto-verlies, en het resultaat is dus willekeurig;

3. het is in het belang van de Schatkist herkapitalisaties niet te moeilijk te maken, teneinde te bevorderen, dat deze belastingbron ruim gaat vloeien en ook teneinde de ingewikkelde constructies van claimemissies enigszins te verdringen;

4. het is in het algemeen belang, dat vennootschappen zoveel mogelijk van hun reserves aan het stamvermogen toevoegen;

5. het is in het belang der vennootschappen, dat fusies, liquidaties en emissies door herkapitalisaties gemakkelijker worden;

6. het is in het belang van aandeelhouders, die door bepalingen omtrent aanmerkelijk belang en door de heffing van successierechten in een dwangpositie geraakt zijn, dat hen door herkapitalisatie een enigszins drage-lijke uitweg uit hun moeilijkheden geboden wordt;

7. betaling van de belasting op herkapitalisatie door de onderneming is meer in overeenstemming met de Herkapitalisatie-1941 dan de voorgestelde regeling.

Wij geloven dan ook, dat een als door ons voorgestelde aanvulling van de ontworpen wet voor alle belanghebbende partijen een aanmerkelijke verbetering zou zijn.

Intussen blijft dan nog steeds onopgelost de herziening van de fiscale balans. Naar gelang de prijsstijgingen voortgaan, is de oude fiscale balans steeds minder geschikt als basis voor de waardering van de vermogenspositie van de vennootschap, en daarom is zij ook geen goede maatstaf voor herkapitalisatiemogelijkheden. De fiscale herwaardering is echter een onderwerp, dat in de eerste plaats in het kader van de winstbelastingen behandeld moet worden; laten wij hopen, dat de Minister na het onderhavige wetsontwerp ook nog een wetsontwerp op de fiscale herkapitalisatie indient.

Overveen.

Dr F. W. C. BLOM.

³⁾ In overeenstemming met het recente adres van de Kamers van Koophandel voor Noord-Holland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Utrecht, en dat van de Vereeniging van Protestant-Christelijke Werkgevers.

⁴⁾ Hetzelfde belastingbedrag zou men verkrijgen, indien bepaald werd, dat over het „belastingdividend” 20 pCt Inkomstenbelasting verschuldigd is.

DE RESULTATEN VAN DE LANDBOUW- CONFERENTIE TE LUXEMBURG.

Voor een belangrijke sector van het economisch leven dreigde de verwezenlijking van de economische unie van België-Luxemburg en Nederland vast te lopen. Op de Ministersconferentie van deze zomer te Oostende kon men niet tot een gemeenschappelijk aanvaardbare oplossing komen. Afgesproken werd toen aan dit onderwerp een afzonderlijke bespreking te wijden. Deze heeft 20 en 21 October jl. te Luxemburg plaatsgevonden. Er is nu overeenstemming bereikt. Een overeenstemming, die niet inhoudt, dat op korte termijn voor alle landbouwproducten één markt in het Beneluxgebied zal heersen. In wezen wordt de regeling, die in het protocol van 9 Mei 1947 is vastgelegd, voorlopig gehandhaafd. De werking er van wordt evenwel beperkt tot de producten, die in 1949 en 1950 aan deze regeling waren onderworpen, terwijl voortvorts betere waarborgen zijn geschapen voor een billijke uitvoering er van.

Bij de regeling vervat in het protocol van 9 Mei 1947 is het de invoerlanden toegestaan maatregelen te treffen ten aanzien van de invoer uit de partner-landen om te verhinderen, dat ten gevolge van deze invoer de prijzen van de landbouwproducten op de binnenlandse markt dalen beneden de van te voren vastgestelde minimumprijzen.

Het protocol van 9 Mei 1947 kent geen beperkingen. In de practijk bleek het evenwel mogelijk voor een geleidelijk aan groter wordend aantal producten de vrije invoer over en weer toe te staan. Hoewel de toestand van 1949 en 1950 nu nagenoeg gefixeerd is en er dus geen stap vooruit wordt gedaan in dit opzicht is het al van waarde te verhinderen, dat er weer stappen achteruit worden gedaan. Voor de kaas dreigde dit nl. deze zomer nog. De veiligheidsclausule (art. 5), dat in het geval door het invoeren van *nieuwe kunstmatige* elementen de concurrentievoorwaarden aanzienlijke wijzigingen ondergaan ook andere producten van de lijst van aan de minimumprijzeregeling onderhevige producten kunnen worden toegevoegd, komt ons redelijk voor.

De uitvoering van de regeling was in het protocol van 9 Mei 1947 geheel overgelaten aan het invoerende land. Dit betrof zowel de bepaling van de hoogte van de minimumprijzen als de middelen, die te laat konden worden genomen om de invoer te beperken. Hierin zijn belangrijke wijzigingen gebracht. De volledige autonomie op deze punten is prijsgegeven. In dit opzicht is er zeker een belangrijke vordering gemaakt in de verwezenlijking van de gedachte van de economische unie, die immers een *gemeenschappelijke* politiek vereist.

De bepaling van de minimumprijzen wordt nu opgedragen aan de Commissie Landbouw, Voedselvoorziening en Visserij van de Raad van de Economische Unie. Tot nu toe vond alleen een vrijblijvend overleg in deze Commissie plaats. Komt men in deze Commissie niet tot overeenstemming, dan wordt het geschil terstond voorgebracht bij een vergadering van Ministers der drie Regeringen, die binnen acht dagen een beslissing moet nemen. Blijkt het niet mogelijk tot een unanieme beslissing te komen, dan mag het invoerende land terstond die maatregelen treffen, welke het onvermijdelijk acht voor het veiligstellen van zijn belangen. Het benadeelde land kan dan evenwel nog in beroep gaan aan een college van drie personen, waarvan één is aangewezen door het vragende land, één door het importerende land en de derde door beide eerstgenoemde personen gezamenlijk. Het zal van belang zijn de minimumprijzen tenminste drie maanden van te voren voor elke periode vast te stellen om te voorkomen, dat men in moeilijkheden geraakt op het moment, dat invoer kan plaatsvinden. Dit is vooral voor de tuinbouwproducten van belang, waarvan de levering vaak over

korte perioden loopt. Een arbitrage op het ogenblik, dat de producten geleverd kunnen worden, zou dan vaak betekenen, dat het exporterende land — zo het in het gelijk werd gesteld — toch achter het net zou vissen.

De bepaling van de hoogte van de minimumprijzen is van veel belang. Hoewel de export van Nederlandse landbouwproducten naar België/Luxemburg zich dank zij de verleende preferentie na de oorlog goed heeft ontwikkeld, valt het op, dat de voornaamste tuinbouwproducten, die onder de minimumprijzeregeling vallen, op een enkele uitzondering na in 1948 en 1949 juist veel lagere uitvoercijfers in gewicht te zien geven dan in 1937 en 1938 toen er ook geen sprake was van vrije invoer in België. Geen wonder, dat in Nederlandse tuinbouwkringen het enthousiasme voor de minimumprijzeregeling niet groot is.

De middelen, die moeten verhinderen, dat de import de prijs van het betreffende product drukt beneden de minimumprijs, zijn nu vele, nl. invoerheffing, contingentering en invoerverbod. Met ingang van 1 Januari 1951 is contingentering en invoerverbod niet meer toelaatbaar. Het enige middel is de heffing van het verschil tussen de overeengekomen minimumprijs en de binnenlandse prijs op de markt van het exporterende land. Deze heffing zal door het exporterende land worden opgelegd. Het exporterende land verplicht zich hiermede dus niet voor een lagere prijs te exporteren dan de overeengekomen minimumprijs. Hierdoor wordt een zo soepel mogelijke aanpassing van de export aan de vraag in het importerende land verkregen.

De opbrengst van de heffingen is tot nu toe geheel ten voordeel gekomen van het importerende land. Van 1 Januari 1951 af zal de opbrengst van de heffingen na verloop van ieder kwartaal gelijkelijk verdeeld worden tussen Nederland en de Belgisch/Luxemburgse Economische Unie. De motieven voor deze verdeling worden niet vermeld. Mogelijk is deze verdeling ingegeven door het feit, dat Nederland ten gevolge van kunstmatige maatregelen (bijv. subsidies) zijn prijzen lager houdt dan deze zonder deze maatregelen zouden zijn. De niet in de prijzen tot uitdrukking komende kosten zouden dan door de helft van de opbrengst der heffingen moeten worden goedge maakt. De andere helft van de opbrengst der heffingen, die België-Luxemburg ten goede komt, zou dan verband kunnen houden met de hogere productiekosten in België-Luxemburg, ten gevolge van andere oorzaken. Het is evenwel ook mogelijk, dat de helft van de opbrengst der heffing gezien moet worden als de prijs, die bedongen is voor de bescherming van de Belgisch-Luxemburgse landbouw gedurende de overgangstermijn.

Het ook reeds in het protocol van 9 Mei 1947 vastgelegde beginsel van preferentie van invoer van de onder de minimumprijzeregeling vallende producten uit de partnerlanden is opnieuw bevestigd in het nieuwe protocol. Dit moet ook als een logisch sluitstuk worden beschouwd.

De handhaving en verbetering van de regeling, die sinds Mei 1947 voor een aantal landbouwproducten bestaat, betekent, dat voorlopig van een volledige economische unie geen sprake is. Bij de beoordeling van dit resultaat moet men evenwel overwegen, of een betere regeling mogelijk is onder de huidige omstandigheden. Erkend moet worden, dat de Belgische en Luxemburgse landbouw ten gevolge van het hogere peil van de prijzen van de kostenelementen dan in Nederland in een moeilijke situatie zou komen bij een volledig vrije invoer van Nederlandse landbouwproducten. De concurrentievoorwaarden zullen meer gelijk gemaakt moeten worden om het doel van de vrije markt zonder ernstige verstoringen te bereiken. Merkwaardig is in dit verband, dat bijv. op het terrein van de textiel — ondanks het hogere loonpeil in België — blijkbaar de Belgische kan concurreren met de Nederlandse industrie. Of zouden de Nederlandse prijzen in

deze branche misschien zo hoog liggen, dat de Belgische textielindustrie ondanks hogere kosten toch nog met winst naar Nederland kan exporteren?

Waar het op aankomt is, dat bescherming, die in de minimumprijzeregeling is gelegen, niet een hinderpaal wordt om tot een gelijkmaking van de concurrentievoorwaarden te komen. Er bestaat bijv. het gevaar, dat de hoog opgelopen pachten en grondprijzen in België en Luxemburg, dank zij gunstige na-oorlogse conjunctuur van de landbouwproducten, „kunstmatig” op dit hoge peil worden gehouden door de minimumprijzeregelingen hierop te baseren. Door de vrije uitwisseling van goederen zal in sterke mate worden bevorderd, dat de verschillen in de kosten van levensonderhoud en de lonen geringer worden. Opnieuw hebben de landen zich verplicht de kunstmatige elementen in haar prijszestructuur, die daarin door middel van subsidies worden gebracht, te verminderen en zelfs geleidelijk aan op te heffen.

De volledige vrijgeving van het verkeer van landbouwproducten tussen de drie landen is door deze regeling niet van de baan, maar slechts opgeschort. In art. 3 van het protocol wordt uitdrukkelijk vermeld, dat het de bedoeling is de volledige vrijgeving in toenemende mate tot stand te brengen. Wij zijn er van overtuigd, dat de natuurlijke productievoorwaarden en de technische ontwikkeling tussen de landbouw in Nederland en de Belgisch-Luxemburgse Unie niet zodanige verschillen vertonen, dat hierdoor geen vrije markt voor landbouwproducten binnen het Beneluxgebied mogelijk zou zijn. Voor zover de technische ontwikkeling een zekere achterstand vertoont, zal juist de invloed van de economische unie een sterke prikkel tot verbetering vormen. De verschillen in prijszestructuur vormen momenteel de belangrijkste belemmering. Deze verschillen verdwijnen evenwel automatisch naarmate de economische unie meer realiteit wordt en zal verder bewust tot stand moeten worden gebracht door het wegnemen of gelijk maken van kunstmatige factoren in de prijszestructuur over en weer.

Voor de verdere ontwikkeling is er alles aan gelegen, dat de maatregelen op landbouwgebied in België, Luxemburg en Nederland meer gecoördineerd worden dan tot dusver heeft plaatsgevonden. Teveel gaat ieder land nog zijn eigen gang. Het lijkt ons daarom een gelukkige gedachte, dat over en weer op de Ministeries van Landbouw waarnemers worden gedetacheerd. De Belgische landbouw zal nog aan de gedachte moeten wennen, dat men in de economische unie niet meer voldoende heeft aan de eenvoudige te hanteren middelen van de landbouwpolitiek, die afgestemd is op voorziening van de binnenlandse markt. In de economische unie is de Belgische landbouw mede als deel van een exportnijverheid opgenomen. Anderzijds moet worden erkend, dat de goede marktorganisatie in Nederland, die uit de nood van de jaren dertig is geboren, nog te vaak er toe verleidt elke plooi glad te strijken. In Nederland zal het gewenst zijn meer terughoudendheid en soberheid te betrachten bij het nemen van maatregelen.

's-Gravenhage.

J. HORRING.

DE INTERNATIONALE TARWEMARKT.

Wie vroeger schreef over de internationale tarwemarkt hield zich uitvoerig bezig met oogstvooruitzichten en -opbrengsten in alle belangrijke productielanden, zowel wanneer zij over een uitvoeroverschot plachten te beschikken als wanneer zij tot de invoerlanden behoorden. De prijsvorming op de internationale markt luisterde namelijk nauwkeurig naar de omvang van vraag en aanbod en deze reageerde scherp op hetgeen er gebeurde met de te velde staande oogsten en op berichten over verkregen opbrengsten. Daarnaast hadden nog vele andere gebeurtenissen invloed op de tarweprijzen en de resultaten

van al die elementen der prijsvorming konden worden afgelezen aan de prijsfluctuaties op de grote termijnmarkten, waarvan in het bijzonder Chicago, Buenos Aires (en Rosario), Liverpool en Rotterdam mogen worden genoemd.

Er is sedert die vooroorlogse tijd veel veranderd. De verhouding tussen vraag en aanbod doet zich nog wel gevoelen, en de factoren, die op beide hun invloed doen gelden, zijn dus nog wel de belangstelling waard, maar de werking van deze aloude grondslagen der prijsvorming wordt doorkruist door velerlei krachten, die vroeger niet of niet in die mate optraden. Zij zijn zelfs, voor zover de internationale tarwehandel aangaat, danig op de achtergrond geraakt en ook de prijzen, waartoe de uitvoerlanden bereid zijn hun tarwe af te staan, zijn daar eigenlijk niet meer de voornaamste grondslag der transacties.

De Internationale Tarwe-Overeenkomst ¹⁾, de dollarschaarste, waarmee vele invoerlanden te kampen hebben, de Marshall-hulp, ideologische en politieke verschillen, de verschillende vormen van landbouwpolitiek in uit- en invoerlanden; zij alle doen zozeer hun invloed gelden, dat het de tarwehandelaar van 30 jaar geleden thans uitermate moeilijk zou vallen om de weg te vinden in zijn oude bedrijf.

Op welke wijze in ons land de Regering er naar streeft, dat de landbouwers verzekerd kunnen zijn van een redelijke prijs voor hun producten, mag grotendeels wel bekend worden verondersteld. Hetzelfde geldt voor de prijspolitiek, die o.a. ten doel heeft, dat de belangrijkste levensmiddelen, waaronder het brood, het voornaamste product der tarwe, voor de bevolking verkrijgbaar blijven tegen een redelijke prijs, onafhankelijk van het aan de teler gegarandeerde of voor aankoop uit het buitenland geldende prijspeil.

Wat eraan op dit gebied in Nederland geschied, moge internationaal niet van groot belang zijn, het is zeker van waarde als voorbeeld van het ingrijpen door de Overheid in talrijke landen ten behoeve van landbouwer en verbruiker, waardoor de eigenlijke handel in de betreffende producten wel zeer sterk is gedenatureerd of althans geheel van aard veranderd.

Een interessant voorbeeld vormen ook de Verenigde Staten van Amerika. Ook daar wordt aan de tarweboeren een bepaalde prijs voor hun product gegarandeerd, waartoe zij dat aan een regeringslichaam, de Commodity Credit Corporation (C.C.C.), kunnen verkopen of belenen. Aan verkoop wordt zozeer de voorkeur gegeven, dat in tijden, waarin de C.C.C. te stellen heeft met een tekort aan opslagruimte, de boeren veelal bereid blijken om beneden de garantieprijs te verkopen aan handelaren, die wel over elevators (graanopslagplaatsen) beschikken. Dat draagt er dan wel toe bij, dat op de termijnmarkt te Chicago de tarwenoteringen lager zijn dan de garantieprijs. Die termijnmarkt heeft dan ook wel degelijk waarde voor de binnenlandse tarwemarkt in Amerika, doch internationaal is zij niet op de aloude wijze de thermometer der marktstemming. Anderzijds heeft Chicago wel met een stijging der prijzen gereageerd op de ongunstige ontwikkeling van de internationale politieke toestand en de oorlog in Korea. Het prijspeil heeft zich dan ook reeds geruime tijd niet meer bewogen beneden de garantieprijs, doch blijft reeds lang vrij, aanmerkelijk daarboven.

Voor verreweg het grootste deel van de tarwe-export der Verenigde Staten, die nog steeds voor deze graansoort het grootste uitvoerland zijn, al is de uitvoer van Canada ongeveer even groot, heeft die prijsbeweging echter weinig betekenis.

De uitvoerlanden, die tot de Internationale Tarwe-Overeenkomst zijn toegetreden (de Verenigde Staten, Canada, Australië, Uruguay en Frankrijk) hadden namelijk

voor het seizoen van 1 Augustus 1949 tot 31 Juli 1950 op zich genomen om desgewenst aan de gezamenlijke toegetreden invoerlanden ongeveer 15 miljoen ton tarwe te leveren tot een maximumprijs, die aanzienlijk beneden het in Amerika geldende binnenlandse prijspeil ligt. Daar-tegenover staat het recht dier gezamenlijke uitvoerlanden om desgewenst van de invoerlanden te eisen, dat zij tot een heel wat lagere prijs (de minimumprijs der Overeenkomst) gezamenlijk die hoeveelheid afnemen. Voor ieder der toegetreden invoerlanden is het aandeel in die ongeveer 15 miljoen ton vastgesteld, evenals ook voor elk der uitvoerlanden het aandeel is bepaald, waarvan zij de afneming tegen de minimumprijs kunnen eisen.

De invoerlanden hebben in belangrijke mate gebruik gemaakt van hun recht om tot de maximumprijs tarwe van de toegetreden uitvoerlanden te kopen. Het ligt dus voor de hand, dat de Amerikaanse Regering genoodzaakt is, voor tarwe een exporttoeslag te betalen. De exporttransacties worden afgesloten door particuliere ondernemingen en deze ontvangen dus de toeslag, welke fluctueert met de prijsbewegingen van de binnenlandse Amerikaanse markt.

Dit systeem brengt met zich, dat in de internationale tarwehandel zowel voor de inkooporganen in de invoerlanden als voor de Amerikaanse exporteurs commercieel inzicht en vakkennis hun waarde hebben behouden. De exporteur, die gedurende de geldigheid van een zekere toeslag de kans ziet om zijn tarwe lager in te kopen dan het prijspeil, waarvan bij het vaststellen van de toeslag is uitgegaan, (het bezit van elevators draagt daartoe dikwijls bij) en daarbij zijn collega's de baas is, kan zich een voorsprong veroveren bij de export. De Europese koper kan profiteren van de lagere prijs, waartoe deze exporteur kan aanbieden, vooral wanneer hij weet te ontdekken of aan te voelen, hoe ver beneden de maximumprijs der Internationale Tarwe-Overeenkomst de exporteur tenslotte bereid is te gaan.

Het is duidelijk, dat daarvoor de nodige vakkennis vereist is, evenals dat trouwens ook voor andere onderdelen van het inkoopbeleid het geval is. Daarom stellen de regeringen van verschillende der centraal inkopende landen (de tarwe-aankoop in het buitenland is in de meeste invoerlanden regeringszaak) er prijs op, dat de handel een belangrijke, hoewel adviserende, taak vervult bij de inkoop. Dat is bijvoorbeeld het geval in Nederland en in Engeland.

In Canada geldt een dergelijk systeem van binnenlandse prijsregeling en exportbeleid als in de Verenigde Staten. Argentinië heeft volledige aankoop van de binnenlandse landbouwproducten en centrale regeringsexport door middel van verkoop aan de exporteurs. In Rusland zijn inzameling en export geheel overheidszaak.

De Tarwe-Overeenkomst heeft in het eerste jaar van haar bestaan goed gewerkt, al is de uit de Verenigde Staten afgenomen hoeveelheid aanzienlijk beneden het kwantum gebleven, dat de invoerlanden tegen de maximumprijs uit dat land konden betrekken. De reden daarvan moet vooral gezocht worden in de alom heersende dollarschaarste.

De Marshall-landen kopen hun tarwe onder het regime der Tarwe-Overeenkomst gaarne in Amerika met dollars, die hun ten dele of ook wel geheel geschonken worden. Zij kunnen zich veroorloven, voor die hoeveelheid niet al te zeer te letten op de vraag, of misschien elders tarwe goedkoper te koop is. Zodra het echt gaat om inkopen, die uitgaan boven het deel der Marshall-hulp, dat besteed kan worden aan aankopen van tarwe, nopen de dollarschaarste en de wens om niet meer uit te geven dan nodig is, tot het zoeken van de voordeligste leverancier. Voor Engeland kwam daarbij, dat het nog kon profiteren van de enige jaren geleden met Canada gesloten en intussen geëindigde overeenkomst, welk land zich daarbij verplichtte

¹⁾ Zie: „De internationale tarwe-overeenkomst van 1949” door G. Greidanus in „E.-S.B.” van 4 Mei 1949, blz. 350 e.v. en „De Internationale Tarwe-Overeenkomst van 23 Maart 1949” door schrijver dezes in „E.-S.B.” van 11 Januari 1950, blz. 30 e.v.; vgl. ook: „Een jaar internationale tarweregeling” door G. Greidanus in „E.-S.B.” van 2 Augustus 1950, blz. 616 e.v.

om gedurende een reeks van jaren tarwe te leveren tot een prijs, die lag beneden de maximumprijs van de Tarwe-Overeenkomst.

De dollarschaarste brengt echter ook wel met zich, dat men zich genoopt ziet om te besluiten tot het betalen elders van een hogere prijs, alleen omdat die niet in dollars behoeft te worden betaald.

Voor de exportlanden, die niet tot de Tarwe-Overeenkomst zijn toegetreden, zoals Argentinië, Rusland en Pakistan, bestaat er dan ook wel degelijk gelegenheid om hun tarwe-overschot tot bevredigende prijzen af te zetten, zelfs nu de Amerikaanse export aanzienlijk gebleven is beneden de hoeveelheid, welke levering tot de maximumprijs der Internationale Tarwe-Overeenkomst de gezamenlijk toegetreden invoerlanden konden verlangen. Voor Amerika bedroeg die hoeveelheid voor 1949/1950 in totaal ongeveer 6½ miljoen ton, terwijl nauwelijks 4½ miljoen ton is afgenomen. Voor de andere bij de Tarwe-Overeenkomst aangesloten uitvoerlanden is te dien aanzien het jaar 1949/1950 beter verlopen, want de invoerlanden hebben daar wel ongeveer de hoeveelheden afgenomen, welke levering zij tegen de maximumprijs konden eisen.

Onder de grotere invoerlanden, die van hun recht om tot de maximumprijs een bepaalde hoeveelheid tarwe in de uitvoerlanden te kopen, in belangrijk geringere mate gebruik hebben gemaakt dan waartoe zij gerechtigd waren, bevinden zich Italië, Brazilië, Ierland, de Unie van Zuid-Afrika benevens West-Duitsland, dat eerst in het laatste deel van het seizoen tot de Tarwe-Overeenkomst is toegetreden.

Dit wil niet zeggen, dat deze landen de door hen benodigde tarwe niet zouden hebben gekocht. Om verschillende redenen hebben zij echter minder dan waartoe de Tarwe-Overeenkomst hun het recht gaf tot de maximumprijs uit de aangesloten uitvoerlanden betrokken en een aanzienlijk deel van hun invoer aangekocht in buiten de Overeenkomst gebleven landen. Daartoe kunnen zowel dollarschaarste als handelspolitieke overwegingen hebben bijgedragen. Zo zag Italië zich genoodzaakt om, ondanks de hoge prijs, tarwe aan te kopen in Rusland teneinde de handelsbalans recht te trekken. Duitsland heeft belangrijke aankopen gedaan in Pakistan, dat door zijn weinig vriendschappelijke verhouding tot India de afzet daarheen miste. India dekte zijn behoefte geheel in Australië. Verkoop naar West-Duitsland, Japan en Egypte hebben voor Pakistan de dreigende moeilijkheden voorlopig uit de weg geruimd.

De ten aanzien van de Verenigde Staten reeds vermelde stijging der tarweprijzen in verband met de ontwikkeling der internationale verhoudingen en de oorlog in Korea is een verschijnsel, dat zich algemeen heeft voorgedaan. De voorraadpositie is echter gunstig.

Weliswaar is in de Verenigde Staten de oogst deze zomer wat kleiner geweest dan verleden jaar, maar de voorraden zijn er groot. De Amerikaanse Regering heeft zich onlangs genoodzaakt gezien, grote bedragen aan te vragen voor de bouw van opslagruimte voor verschillende landbouwproducten en tarwe speelde daarbij een grote rol. Op 1 Juli werd de Amerikaanse tarwevoorraad berekend op 11 miljoen ton tegen ruim 8 miljoen ton een jaar geleden. Canada heeft een zeer grote oogst gehad: ongeveer 13 miljoen ton tegen bijna 9½ miljoen ton in 1949.

In Canada, de Verenigde Staten, Australië en Argentinië tezamen waren op 1 Juli 1950 de tarwevoorraden 18½ en een jaar geleden ruim 15 miljoen ton.

Dat in verschillende Europese landen de productie wat kleiner is geweest dan in 1949 heeft tegenover die grote voorraad in de grote uitvoerlanden niet veel te betekenen, al zal het voor die landen ongetwijfeld een tegenvaller zijn in deze tijd van deviezentekorten, dat zij meer zullen dienen in te voeren dan verleden jaar.

's-Gravenhage.

JAN SCHILTHUIS.

GRONDSTOFFENSCHAARSTE EN MARSHALL-PLAN 1).

Het is nu twee en een half jaar geleden, dat de „Foreign Assistance Act” in werking kwam. Tezelfdertijd trad Paul Hoffman in de „Economic Cooperation Administration”, de Amerikaanse organisatie, die met de uitvoering van het hulpprogramma werd belast. Als doel zag Hoffman, naar zijn eigen woorden: „Help Europe to help itself”. De taak was niet leniging van nood, doch het scheppen van mogelijkheden voor handhaving en uitbreiding der zelfwerkzaamheid.

In technische termen gesproken werd als het doel van de Marshall-hulp naar voren gebracht de oplossing van het chronische tekort op de betalingsbalans van de West-Europese landen met het Westelijk halfrond, de „dollar-gap”. Met behulp van de \$ 5 mrd, die Europa het eerste jaar kreeg, kon het geraamde tekort van \$ 6 mrd grotendeels worden gedekt. Een verdere sterke afbrokkeling der valutareserves van de West-Europese landen, en erger, een aanzienlijke vermindering van de importen uit het Westelijk halfrond, die door de uitputting van deze reserves dreigde, werd aldus voorkomen. De Amerikaanse hulpverlening stelde West-Europa in staat de buitengewone behoeften aan voedingsmiddelen, kunstmeststoffen, kolen en grondstoffen, ontstaan door het gedeeltelijk wegvallen van eigen productie, te dekken. Daarenboven kon het herstel van het machinepark in ons werelddeel, dat grotendeels versleten, vernietigd of in Oostelijke richting verdwenen was, verder voortgang vinden. Tenslotte werd het hierdoor mogelijk een aantal goederen, veelal grondstoffen en voedingsmiddelen; dat voorheen uit andere werelddelen of uit Rusland werd betrokken, gedurende lange tijd van het Westelijk halfrond te verkrijgen.

Het gunstige resultaat van deze politiek van hulpverlening valt o.a. af te lezen uit de arbeidsproductiviteit, die gestadig opliep. Deze ligt thans in het Verenigd Koninkrijk, Zweden, Ierland, Finland, Italië en Frankrijk al weer boven het vooroorlogs peil.

Een ander symptoom is de verkleining van het dollartekort. Het importsurplus van West-Europa t.a.v. het Westelijk halfrond, dat in 1947 ongeveer \$ 8 mrd bedroeg, liep in 1948 terug tot ruim \$ 5 mrd en in 1949 tot ruim \$ 4 mrd. Aangetekend zij hierbij, dat de genoemde cijfers in zoverre kunstmatig zijn als zij tot stand gekomen zijn door een vrij strenge restrictiepolitiek t.a.v. de goederen afkomstig van het Westelijk halfrond. Het potentieel tekort over de genoemde jaren was dus nog groter. Niettemin kan gezegd worden, dat de vermindering van het dollartekort over de genoemde jaren reëel is, mits de invoerpolitiek in ons werelddeel tegenover producten, die dollars kosten, niet is verscherpt en mits de spanningen in het economisch leven niet zijn toegenomen. Aan deze voorwaarden is in feite voldaan.

Deze ontwikkeling is verblijdend. Zij duidt er op zichzelf op, dat in 1952 het dollartekort, zoal niet geheel overwonnen, dan toch grotendeels verdwenen zal zijn.

Zou inderdaad de opheffing van het dollartekort in 1952 bereikt worden, dan mogen de West-Europese landen in eerlijkheid getuigen, dat zulks niet zonder de nodige inspanning is verkregen. Het is echter wellicht juist deze inspanning ter handhaving van de valutareserve, die ons niet altijd de juiste verhouding doet zien, waarin de deviezenpot staat tot de nationale economie van de diverse landen.

Deze deviezenreserve heeft voorshands met name ten aanzien van de Verenigde Staten tot taak om aankopen van essentiële goederen vóór te financieren — zoals bekend, komt in het kader van de Marshall-hulp de betaling door de E.C.A. achteraf — alsmede om bepaalde schommelingen bij de verhouding tussen de deviezen-

1) Voor een andere beschouwing over dit onderwerp zie het artikel „Revaluatie” op blz. 892 van dit nummer. Red.

betalingen en -ontvangsten op te vangen. Het belangrijkste is hierbij echter de goederenstroom uit de Verenigde Staten zodanig te doen zijn, dat het Europese reconstructieproces geen gevaar loopt. Een oppotten van deviezen, hetwelk ons productieproces zou aantasten, is niet anders dan over het doel heenschieten. Slechts die vergroting van de deviezenvoorraad, welke voortspruit uit een verbeterde afzet van onze normale afzetproducten, is, speciaal wanneer dit een gevolg is van een vergrote efficiëntie en een lagere kostprijs, een indicatie voor de versterkte levensvatbaarheid van de Europese economie. Een toenemen van onze deviezenvoorraad als gevolg van een teruglopen van leveringen van grondstoffen en machines is echter, bij de huidige geringe voorraden, voorbode van het feit, dat er te weinig levenskracht door de aderen van het Europese economisch leven zal gaan stromen.

In het licht van de voorgaande algemene opmerkingen moge de jongste ontwikkeling op monetair gebied worden bezien. Het is nl. met de deviezenvoorraad van een aantal Westeuropese landen gedurende de laatste 1½ jaar vreemd gegaan. In de loop van 1949 vertoonde deze een vermindering, in hoofdzaak als uitvloeisel van de terugslag in de conjunctuur in de Verenigde Staten. De exporten van Europa, alsmede die van overzeese monetaire gebiedsdelen naar het dollargebied, liepen in snel tempo terug. De afbrokkeling van de deviezenvoorraad, die hieruit voortsproot, was op haar beurt weer een factor die steun gaf aan de overtuiging, dat een herziening der wisselkoersen aanstaande was. De kopersstaking, welke hierna in het Westelijk halfrond tegenover de Europese producten alsmede ten opzichte van de grondstoffen van overzee ontstond, heeft tenslotte geleid tot een reeks van devaluaties, die tot doel hadden de exporten naar de dollar-area en andere „harde” landen op te voeren en de importen uit deze landen af te remmen.

Sindsdien heeft het wereldverkeer zich aanmerkelijk uitgebreid. Het Westeuropese dollartekort liet een belangrijke vermindering zien. De belangrijkste factoren, die deze ontwikkeling tot medio 1950 hebben bepaald, waren:

- a. de „short-term”-gevolgen van de koersherzieningen, m.a.w. na de devaluaties werden door de landen met harde valuta de uitgestelde aankopen in de landen buiten het dollargebied gedaan;
- b. de bekende „long-term”-effecten van de devaluaties;
- c. de gunstige conjunctuur in de Verenigde Staten;
- d. de cyclische invloed, welke de importen van een aantal tropische producten in de Verenigde Staten gedurende het tweede kwartaal doet stijgen.

Een en ander had tot gevolg, dat het betalingsoverschot van de Verenigde Staten, op lopende rekening met West-Europa, hetwelk in de eerste helft van 1949 nog \$ 3 mrd bedroeg, tot \$ 1,3 mrd in de tweede helft van 1949 en tot \$ 0,9 mrd in het eerste halfjaar van 1950 terugliep.

In het algemeen mocht hier worden gesproken van een reële verbetering in de Westeuropese economie, die haar weerslag vond in de deviezenvoorraad, doch die zich verder op een aantal gebieden van het economisch leven manifesteerde.

Na het uitbreken van het Koreaanse conflict is het dollarvraagstuk in een onverwacht stadium gekomen. Naast de sterk toegenomen vraag van particulieren in de Verenigde Staten zag men een omvangrijke vraag van de Overheid van het land aan de markt komen. De prijzen van het merendeel der essentiële producten ondergingen opmerkelijke stijgingen. De producten afkomstig uit de gevarenzone van Z.O.-Azië vertoonden de grootste prijsstijging. Met name zijn hier tin en rubber te noemen. Deze goederen komen, monetair gezien, uit het sterlinggebied. Zowel ingevolge de grotere afneming, door de Verenigde Staten van deze producten als door de prijsstijging, verminderde het Amerikaanse exportsaldo aanzienlijk. Daarenboven stegen de exportmogelijkheden van

Europese industriële producten naar de Verenigde Staten, terwijl vervolgens de export van Amerikaanse goederen naar ons werelddeel een vermindering onderging.

De waarde van de totale Amerikaanse invoer overtrof dientengevolge in Augustus jl. — voor het eerst sedert Juni 1937 — de waarde van de uitvoer. De import lag in genoemde maand bijna 50 pCt boven het gemiddelde van 1949 en bijna 30 pCt boven het gemiddelde van de eerste zes maanden van 1950. In dezelfde maand vertoonde de export een vermindering van 25 pCt vergeleken met het maandelijks gemiddelde over 1949.

De jongste ontwikkeling, ingeluid door de succesrijke landingen van de Amerikaanse troepen, heeft weliswaar aan de periode van snelle prijsstijgingen een einde gemaakt. De vraag van Amerika naar goederen afkomstig uit Europa en uit het sterlinggebied is evenwel nog steeds in opmars, dat het dollartekort verdwenen is. „The Statist” van 30 September jl. merkt dienaangaande op, dat „United Nations economists estimate that the world is today accumulating dollarcredits at the rate of \$ 2000 million annually. This compares with a world dollar-deficit of some \$ 4000 million in 1949”²⁾.

Deze gang van zaken zou verheugend zijn als daarbij de bevoorrading van West-Europa met de noodzakelijke grondstoffen niet in het gedrang was gekomen. Het valt te betreuren, dat dit laatste het geval is. Een „procurement authorisation” geeft thans zo goed als voorheen een aanspraak op dollars, doch de goederen die men er voor wil aanschaffen zijn in vele gevallen niet voorradig. Het ligt voor de hand, dat de Amerikaanse industrie, die grote hoeveelheden grondstoffen en ander materiaal voor oorlogsdoeleinden moet afstaan en quota moet vaststellen voor de afzet van grondstoffen, die voor de civiele sector bestemd zijn, aan de „home-market” een zekere prioriteit verleent.

Als tweede oorzaak van een dreigend grondstoffentekort voor Europa is de contingentering van de export van grondstoffen door de Amerikaanse Regering te noemen. Men denke hier aan de katoen, waarvan de export met 50 pCt is verminderd.

In de derde plaats zijn daar de aankopen van Amerikaanse zijde in Europa zelf. Voor een deel vindt er herexport van Amerikaanse goederen plaats. Voor een ander deel concentreert de aandacht van de „scouts” zich op essentiële goederen afkomstig van de Westeuropese industrie. Bijzondere belangstelling genieten uiteraard ruw ijzer, staafijzer en profielijzer. Volgens officiële Amerikaanse cijfers bereikte de invoer van ijzer en staal in Juli jl. reeds een nieuw na-oorlogs record.

Het resultaat van een en ander is geweest, dat de deviezenvoorraad van een aantal Europese landen de laatste tijd belangrijk is toegenomen. Hoe sterk het moge klinken, deze voorraad komt op dit ogenblik overeen met het indertijd bestaande en beruchte markensaldo bij De Nederlandsche Bank; men kan er niet datgene voor krijgen hetwelk voor het economisch proces noodzakelijk is. Toegegeven zij, dat dit een zeer tijdelijk verschijnsel is. Uiteraard zal men na verloop van tijd tegen betaling van goud en harde valuta zich ongeveer alles kunnen aanschaffen wat maar in geld waardeerbaar is. Men zou dan ook tot op zekere hoogte de mening toegedaan kunnen zijn, dat de huidige reserves aan harde deviezen in ieder geval dan toch nog de functie hebben om te zijner tijd, wanneer Europa weer op eigen benen zou moeten staan, de nodige goederen elders te kunnen aankopen, ware het niet, dat deze reserves in 1952 al lang verdwenen zullen zijn. Valuta-reserves als gevolg van verminderde importen van grondstoffen e.d. kunnen slechts tijdelijk bestaan; de achteruitgang in het economisch leven, die er weldra op volgt, doet hen weer spoedig verdwijnen.

²⁾ Ter vermindering van misverstand zij aangetekend, dat hier over „wereld”-dollartekort wordt gesproken; dit laatste kwam evenwel, zoals bekend, grotendeels voor rekening van West-Europa.

Gaat deze ontwikkeling zo door, dan zijn op korte termijn de verschijnselen te verwachten, die het Marshall-plan juist wil bestrijden: vermindering van de arbeidsproductiviteit, werkloosheid, verlaging van het levenspeil, politieke onrust.

Er is een aantal argumenten op te sommen, dat de handelwijze van de Amerikanen ten deze zou kunnen verklaren. Vooreerst dan de vrees, dat te grote voorraden in West-Europa gevormd worden. In tijden van politieke spanning ontstaat ongetwijfeld het streven bij het bedrijfsleven om zich te dekken. Hitler heeft in 1940 hiervan een dankbaar gebruik gemaakt en vele bedrijven in zijn oorlogsindustrie kunnen inschakelen, nadat deze zich „volgezogen” hadden.

Hiertegenover zij opgemerkt, dat de voorraden thans, door het mondjesmaat toewijzen van deviezen, in het algemeen zeer beperkt en voor een onbelemmerd productieproces strikt noodzakelijk zijn.

Zou het streven van de Amerikanen er op gericht zijn om weliswaar de bestaande voorraden te handhaven, doch om een uitbreiding er van tegen te gaan, dan zou men dit via de E.C.A., de O.E.E.C. en andere internationale of over internationale contacten beschikkende organen ongestoord kunnen doen. Een willekeurig afgrazen van de markten werkt steeds desorganiserend.

Een tweede argument vormen de behoeften van de Amerikaanse oorlogsindustrieën, alsmede de eisen, die aan het „stockpiling-program” worden gesteld. Men zal dit als zéér reëel moeten erkennen. Niettemin verdient het aanbeveling hier met de nodige prudentie te werk te gaan, daar anders de doeleinden van de Marshall-hulp geweld wordt aangedaan en het gevaar dreigt, dat de bereikte resultaten op dit gebied weer ongedaan worden gemaakt.

Vervolgens zou naar voren kunnen worden gebracht, dat zowel de terughoudendheid van het Amerikaanse bedrijfsleven om aan Europa te leveren als het aankopen van essentiële goederen in ons werelddeel op het vrijhandelsbeginsel berusten, hetgeen men niet wenst aan te tasten. Met andere woorden, de fabrikant in de Verenigde Staten mag leveren aan wie hij wil en de handelaar uit de Verenigde Staten mag kopen waar hem dit bevalt. Aangezien deze laatste altijd meer betaalt dan zijn concurrenten is dit ook in het belang van de verkoper, zo is de redenering.

Het behoeft, na het bovenstaande, weinig betoog, dat ook in dit geval weer de bedoelingen van de E.C.A. worden doorkruist en dat West-Europa zelfs de Marshall-hulp aan de Verenigde Staten gaat teruglenen. Voor het overige zij nog opgemerkt, dat het vrijhandelsbeginsel, waarop reeds in vredetijd zoveel correcties zijn gemaakt, bezwaarlijk in een tijd, waarin wij nu leven, zonder meer valt te accepteren.

Men kan zich tenslotte de vraag stellen, wat er door de landen van West-Europa ten opzichte van het onderhavige probleem kan en mag worden gedaan. De aandacht valt hier speciaal op het middel der revaluatie en dat van uitvoerrechten.

Een revaluatie der Westeuropese valuta's stimuleert de aankopen in de Verenigde Staten en gaat het kopen van Amerikanen in Europa tegen en zou dus voor ons doel bruikbaar kunnen zijn. Het bezwaar is evenwel, dat een zo ingrijpende maatregel nodig is om een — naar is aan te nemen — tijdelijk verschijnsel te bestrijden. Na het verdwijnen van de buitengewone omstandigheden zouden ongetwijfeld de nadelige gevolgen van een dergelijke maatregel worden ondervonden.

Bezwaarlijk is verder, dat een herwaardering van de valuta algemeen geldt, aangenomen tenminste; dat wij in West-Europa niet tot een stelsel van differentiële koersen overgaan. De huidige moeilijkheden doen zich enkel ten aanzien van een aantal essentiële goederen voor. Een revaluatie betreft alle internationaal verhandelde goederen in een nieuwe prijsfixatie.

Voorts zou men kunnen vrezen, dat de bedoelde maatregel, gericht als zij is tegen het ontvangen van dollars, wellicht de Amerikanen bij zou brengen, dat de Marshall-hulp van nu af een overbodige zaak is. Dit gevaar lijkt echter niet zo groot; aan de hand van cijfers is aan te tonen, dat de „terms of trade” sedert September van het vorig jaar wel erg in ons nadeel veranderd zijn, zodat een geringe correctie uit dien hoofde niet ongewettigd is.

Het nadeel van algemene gelding der revaluatie ontloopt men bij de heffing van uitvoerrechten. Hier is het mogelijk de export van bepaalde goederen te beschermen. De invoer stimuleert men er overigens niet mee. Een dussdanige politiek druist enigszins in tegen de bepalingen van het General Agreement on Tariffs and Trade ten aanzien waarvan, gelijk bekend, thans in Torquay besprekingen worden gehouden. Te oordelen naar de reacties op de heffing van rechten op de uitvoer van wol in Australië, is hier nog wel de hard mee te lichten. Belangrijk is evenwel, dat dit middel toch slechts met succes is toe te passen met betrekking tot die grondstoffen, welke in Europa zelf worden gewonnen.

Zo blijft als enige belangrijke partij, die ten deze effectief kan optreden, Amerika zelf over. Er moge nog eens op gewezen worden, dat dit land via de E.C.A. ook in Europa zo gemakkelijk kan handelen. Excessieve aankopen in Europa van zeer essentiële goederen zouden bijv. door middel van een betalingsverbod kunnen worden vermeden. Voor goederen, die in Amerika op veilingen worden verhandeld, zouden de allocaties, voor zover tegen Europa gericht, opriuw moeten worden gezien. Voor zover de goederer langs andere weg uit de Verenigde Staten komen, zou de Amerikaanse Overheid, zo goed als zij dit doet ten aanzien van de goederen bestemd voor defensiedoeleinden, deze althans tot een bepaalde hoogte kunnen zeker stellen.

Zeker de Verenigde Staten moeten optreden is niet anders dan een logisch gevolg van de door dit land gedurende de laatste jaren gevoerde buitenlandse politiek.

Eindhoven.

Dr Th. H. MULDER.

INGEZONDEN STUK.

NOGMAALS HET REËLE ARBEIDERSINKOMEN.

Dr J. E. van Dierendonck te 's-Gravenhage schrijft ons:

Het artikel van de heer Roemers in „E.-S.B.” van 18 October jl. over de verdeling van het nationale inkomen tussen de verschillende bevolkingsgroepen opent met enige critiek op mijn berekening inzake de ontwikkeling van het reële arbeidersinkomen¹⁾. Voor zover deze critiek bestaat uit een verwijzing naar de reeds eerder in een publicatie van het Centraal Sociaal Werkgevers Verbond toegepaste methode om de invloed van de kinderbijslag bij uitelopende gezinsgrootten te berekenen, heb ik daartegen op zich zelf uiteraard geen bezwaar. Ik heb deze methode alleen hierom niet nagevolgd, omdat ik meende voor de strekking van mijn betoog — dat in hoofdzaak ten doel had te bewijzen, dat het reële arbeidersinkomen medio 1950 niet alleen ongunstiger was geworden dan in 1938/1939, maar zelfs nog ten achter was geraakt bij 1946, zodat er, dus iets ter verhoging van dat inkomen diende te gebeuren — daarvoor geen bezwaar was. Ik vindere daardoor tevens het voordeel van een overzichtelijke tabel, die door de lezer geheel kon worden nagerekend, omdat daarin niet slechts de resultaten, maar ook de bouwstenen waren opgenomen.

Een ernstig verschil van mening tussen Roemers en mij blijkt nu evenwel te bestaan omtrent één dezer bouwstenen, nl. het prijsindexcijfer van het gezinsverbruik. Door mij werd daarvoor het gemiddelde gekozen van de

¹⁾ Zie: „E.-S.B.” van 20 September 1950.

1938/39 = 100	Indexcijfers gemiddelde reële weekinkomsten mannelijke meerderjarige industrie-arbeiders							
	Alle industrie-arbeiders				Industrie-arbeiders in Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage			
	Arbeiders zonder kinderbijslag		Arbeiders met kinderbijslag		Arbeiders zonder kinderbijslag		Arbeiders met kinderbijslag	
	vóór-oorlogse reeks	gemidd. van 2 reeksen	vóór-oorlogse reeks	gemidd. van 2 reeksen	vóór-oorlogse reeks	gemidd. van 2 reeksen	vóór-oorlogse reeks	gemidd. van 2 reeksen
September/October 1946	94	98	96	100	83	87	85	88
September/October 1947	99	104	104	110	87	92	91	96
September/October 1948	99	104	104	110	87	92	92	97
September/October 1949	97	102	103	108	85	89	90	95
Juni 1950	92	97	97	102	80	85	85	90

prijsstijging volgens een vóóroorlogs en volgens een na-oorlogs pakket, maar door Roemers wordt thans bétoogd, dat ik mij uitsluitend op het vóóroorlogs pakket had mogen baseren. Aangezien de prijsstijging volgens het vóóroorlogs pakket niet onbelangrijk hoger is, zal het duidelijk zijn, dat dit verschil van inzicht belangrijke gevolgen heeft voor de berekening van het reële arbeidersinkomen. De heer Roemers komt dienaangaande tot resultaten, die ca 5 pCt ongunstiger zijn dan die van ondergetekende, zoals uit het bovenstaande staatje moge blijken.

In verband met dit niet onbelangrijke verschil, waaruit bovendien zou volgen, dat zelfs na de jongste loonsverhoging het gemiddelde reële weekinkomen exclusief kinderbijslag nog 3 pCt beneden dat van 1938/39 lag, stel ik er prijs op nog eens duidelijk uiteen te zetten, waarom ik meen, dat het de voorkeur verdient het gemiddelde der beide door het C.B.S. gepubliceerde reeksen van prijsindexcijfers te kiezen.

Uitgangspunt daarvoor is geweest de overweging, dat een prijsindexcijfer op vaste basis na verloop van tijd noodzakelijkerwijze te hoog gaat liggen. Dit vloeit onmiddellijk voort uit het feit, dat het gebaseerd blijft op een onveranderlijk, terwijl in de werkelijkheid als gevolg van de vooruitgang van de techniek of door andere oorzaken nieuwe artikelen op de markt komen, die beter of goedkoper zijn dan de tot dusver aangeschafte. De consumenten zullen daarin aanleiding vinden verschuivingen aan te brengen in hun consumptiepakket, teneinde aldus voor minder geld eenzelfde bevrediging of voor hetzelfde geld een hogere bevrediging te verkrijgen. Indien nu echter de prijsstijging gemeten wordt op basis van een vast pakket, komt van deze reële verbetering hoegenaamd niets tot uiting in het prijsindexcijfer van het gezinsverbruik. Dit indexcijfer geeft dan dus van de welvaart der consumenten een te ongunstig beeld.

Op deze grond kan men stellen, dat de door Roemers berekende reële weekinkomsten in elk geval te laag zijn.

Een andere kwestie is nu echter, welk prijsindexcijfer dan wel tot uitgangspunt dient te worden gekozen. Het indexcijfer op na-oorlogse en voortdurend met de veranderingen in de consumptiegewoonten meegaande basis komt hiervoor evenmin in aanmerking. Daarin worden nl. weliswaar de bovenbedoelde verschuivingen geheel verwerkt, maar wordt automatisch tevens nog een andere categorie van verschuivingen opgenomen, nl. die, welke een gevolg zijn van het zó sterk in prijs stijgen van bepaalde artikelen, dat de consumenten gedwongen worden deze artikelen te vervangen door andere, die goedkoper zijn maar dan ook minder bevrediging schenken. Zou men deze tweede categorie van verschuivingen niet elimineren, dan zou daardoor een te gunstig beeld van de welvaart der consumenten worden gegeven.

Liet het voorgaande volgt, dat de waarheid ergens tussen deze beide uitersten in moet liggen. Om deze waarheid te ontdekken stelt Roemers nu voor nauwkeurig te gaan onderzoeken of de wijzigingen in het goederenpakket door veranderingen in de verbruiksgewoonten dan wel door prijsverhogingen zijn veroorzaakt. In afwachting daarvan wil hij dan het reële inkomen blijven meten op basis van het vóóroorlogs pakket, met andere woorden: stelt hij voor

tot zo lang bewust en systematisch van dat reële inkomen een te ongunstig beeld te geven! Het is uiteraard dit laatste, waartegen mijn bezwaren zijn gericht. Indien men een eenzijdige keuze wil gaan maken, kan men met precies evenveel (on)recht daarvoor het na-oorlogs pakket uitkiezen.

Ik heb getracht aan dit dilemma zo goed mogelijk te ontkomen door mijn berekeningen te baseren op het gemiddelde der beide indexcijfers. Dit betekent niet, dat ik een onderzoek, als door Roemers voorgesteld, niet nuttig zou achten, maar wél, dat in afwachting daarvan de door mij gedane keuze m.i. als de meest redelijke dient te worden beschouwd. Ik moge er intussen nog op wijzen, dat deze keuze lang niet zo willekeurig is als Roemers schijnt te denken. In de economische theorie is het onderhavige probleem nl. allerminst onbekend en door verschillende auteurs is getracht met behulp van wiskundige berekeningen een oplossing te vinden. Door Irving Fisher is op grond daarvan verdedigd, dat het meest ideale indexcijfer kan worden gevonden door de wortel te trekken uit het product der beide indexcijfers, terwijl Frisch via een aantal zeer ingewikkelde afleidingen tot een formule is gekomen, waarvoor het praktische resultaat nagenoeg daaraan gelijk is²⁾.

De door deze beide auteurs verdedigde methoden hebben dus vrijwel hetzelfde effect als het door mij gekozen gemiddelde en ik meen derhalve, voor zover het beschikbare statistische materiaal zulks toelaat, het reële arbeidersinkomen op het juiste niveau te hebben geschat.

In dit verband is het nog bijzonder belangwekkend te weten, dat ook in de berekeningen van Oomens, waarop Roemers zich aan het slot van zijn artikel beroept om de stijging van de consumptie per hoofd der bevolking sedert 1938 te bewijzen, gebruik is gemaakt van de formule van Irving Fisher. Zou Oomens de methode-Roemers hebben gevolgd, dan zou hij een lager reëel nationaal inkomen en een geringere consumptiestijging hebben gevonden! Overigens dient te worden opgemerkt, dat de door Oomens begin 1949 gebruikte voorlopige cijfers blijken latere definitieve publicaties van het C.B.S. te hoog zijn geweest. Als voorbeeld worde vermeld, dat deze auteur voor 1948 een reëel nationaal inkomen per hoofd der bevolking opgeeft van 105 pCt ten opzichte van 1938, terwijl het C.B.S. nadien 102 pCt heeft gepubliceerd. Het is dus niet erg verantwoord de cijfers van Oomens thans nog ongecorrigeerd over te nemen.

Een enkel woord moge ik tenslotte nog zeggen over de kwestie van het brood. De door de prijzenpolitiek van de Regering veroorzaakte deuring van zuiver wittebrood naar het zogenaamde A-brood noemt Roemers als een voorbeeld van welvaartsvermindering. Dat dit A-brood gezonder is dan het wittebrood, vindt hij weliswaar „niet onbelangrijk”, maar voor een economische analyse weinig relevant”. Met betrekking tot dit onderdeel zó Roemers dus in elk geval het indexcijfer op basis van het vóóroorlogs pakket — toen vrijwel uitsluitend wittebrood werd gegeten — willen aanhouden. Ik ben het hier volstrekt niet mee eens en zie hierin een voorbeeld, dat men ook bij

²⁾ Economisch-Statistische Onderzoekingen, Juni 1947.

aanvaarding van de wenselijkheid van nader onderzoek toch over de concrete uitwerking nog van mening kan verschillen. Naar mijn mening gaat het er uitsluitend om, of het nieuwe artikel, dat in de plaats van het oude komt, al of niet dezelfde objectieve bevredigingsmogelijkheden biedt. Is dit laatste het geval, dan dient in de verschuiving geen welvaartsvermindering te worden gezien, ook niet indien de consumenten eigener beweging niet licht tot die verschuiving zouden zijn overgegaan en indien zij daartoe voornamelijk worden gedwongen door de prijsstijging. Niet het element der prijsstijging mag hier m.i. als het criterium worden beschouwd, doch uitsluitend de vraag, in hoeverre de objectieve bevredigingsmogelijkheden gelijk zijn gebleven.

* *

Naschrift.

Dr Van Dierendonck behandelt in zijn ingezonden stuk drie punten:

1. Hij verdedigt zijn methode om niet te onderscheiden naar de verschillende gezinsgrootte met het argument, dat zijn overzicht dientengevolge aan overzichtelijkheid won. Wij betoogden echter, dat het door hem voor gezinnen met kinderen berekende cijfer niet op deze gezinnen, doch op het gemiddelde van gezinnen met en zonder kinderen betrekking had. Het ware interessant te vernemen, of Dr Van Dierendonck bij nadere overweging met deze zienswijze instemt.

2. Het belangrijkste punt is zonder twijfel het meningsverschil omtrent de basis, waarvan voor de meting van het indexcijfer voor de prijzen van het gezinsverbruik moet worden uitgegaan. Wij hebben in ons artikel niet ontkend, dat aan de door ons gekozen maatstaf bezwaren kleven. Ook de thans door Dr Van Dierendonck aangevoerde argumenten hebben ons niet kunnen overtuigen, dat de fouten aan de door hem gekozen maatstaf van geringer omvang zijn. Zou er geen tweede wereldoorlog zijn geweest, dan zou zijn standpunt aanzienlijk sterker zijn. Maar juist de oorlog heeft wijzigingen in het huishoudbudget teweeg gebracht, die niet door een verandering in verbruiksgewoonten, maar door een sterke prijsstijging van bepaalde artikelen is veroorzaakt. Wij hebben de indruk, dat in deze periode de laatste factor veel sterker heeft gewerkt dan de eerste. Wij zijn dan ook van oordeel, dat van een algemeen geldende formule, als door Dr Van Dierendonck genoemd wordt, geen sprake kan zijn. Die formule zal moeten variëren naarmate de veranderingen in verbruiksgewoonten dan wel de prijsstijgingen de samenstelling van het huishoudbudget beïnvloeden. Wij hebben de indruk, dat de factor van de prijsstijgingen in de betreffende periode het zwaarst heeft gewogen. En dat rechtvaardigt de keuze van onze maatstaf.

3. Tenslotte de broodkwestie. Dr Van Dierendonck springt hier plotseling van de waardering van de consument over op de objectieve voedingswaarde van het brood. Wij schreven reeds, dat wij dat laatste niet onbelangrijk achten. Wij kunnen ons voorstellen, dat men een welvaartsvermindering, die de voedingswaarde van het levensmiddelenpakket niet aantast, bereid is te accepteren. Het begrip van de „objectieve bevredigingsmogelijkheden” is echter voor de beoordeling van de individuele welvaart niet te hanteren. Men zou op deze wijze kunnen verdedigen, dat water de dorst evenzeer bevredigt dan de andere door ons gebruikte middelen en op grond hiervan de prijsstijging van deze andere middelen bij de beoordeling van het reële inkomen buiten beschouwing kunnen laten. Op deze weg kunnen wij Dr Van Dierendonck niet volgen.

Amsterdam.

Drs D. ROEMERS.

LONDON LETTER.

The resignation of Sir Stafford Cripps from the office of Chancellor of the Exchequer was received in London with widespread and, so far as can be judged, sincere regret. There were many parts of his policy to which the City was violently opposed; but his reversal of his predecessor's ruinous policy and his determination to try to revive British economy, even at the cost of his own health, were appreciated by his political opponents.

The City, not unnaturally, looked at Mr. Gaitskell in order to find some indication of what his future policy will be. And invariably the analysis has ended with that signal of hopelessness — „time will tell”. Will, asked one commentator, the new Chancellor revalue the pound? This seems more unlikely than ever for Mr. Gaitskell is credited in some quarters as being the man who brought about the change in policy in September, 1949. If that be true, he is not likely lightly to throw away the improvements which have followed devaluation and to risk by premature revaluation a further devaluation, either to the now existing level or to a lower level.

The Chancellor is, however, not a free agent to inaugurate some fresh policy. He, too, has inherited a legacy from his predecessor. But whereas Sir Stafford's work was to increase confidence in the British pound overseas and to restore the balance in overseas trade, Mr. Gaitskell's task is at home. Much of Sir Stafford's success came from the success of his wage-freezing policy.

This restraint is now at an end. It is true that during the first nine months of this year, wage claims amounting to a mere £ 590,000 per week have been granted, but the smallness of these awards is a measure of the manner in which wage claims have been deferred. It has been reckoned that wage claims costing about £ 400 millions a year are in the offing and that a large proportion of these will have to be met in the near future. The same calculation goes on to compare the threatened increase with the total wage bill of £ 4,280 millions. If the assumption that few of these outstanding claims can be whittled away is correct, the Chancellor has to reckon with an addition in a few months of about 10 per cent. to the wages bill of the country. This would be equal to the rise which has taken place during the last three years. The consequences will be far-reaching. Either this extra money has to come out of profits (and the Chancellor would lose revenue, for company taxation fluctuates between 55 and 65 per cent., whereas personal taxation of the workers moves between nil and 35 per cent.) or will be passed on in higher prices to the consumers.

The second of these alternatives will bring the new Chancellor up against the problem of the cost of living which will be as persistent as that of overseas trade and balance of payments was to Sir Stafford. The outstanding wage claims are the result of the desire of the workers to take a greater share of the increased production; or because higher prices are depressing the standard of living.

The official index which purports to reflect changes in the cost of living has been too successful in demonstrating a preservation of the old order. Since the middle of 1947, the index has risen by 14 per cent. — or about the same amount as wages. More and more people are inclining to the view that the index is „rigged”. And in this contention they receive support from those who understand statistics. One writer has discovered that the general increase in the strength of beer without a corresponding increase in price — this was one of the features of the last Budget — effected the drink and tobacco group as much as the whole of the increases in food prices. It is small wonder that the workers' wives are distrusting the official index.

Its short-comings have been attacked in another way. In the House of Lords this week, Lord Salisbury, gave the prices of three articles at the beginning of the year

and when he spoke; Axminster carpets have risen by 40 per cent., material for women's frocks by 56 per cent., and ladies shoes by 21 per cent. Yet all this time, the official index moved by less than 1 per cent. The attack is developing along another front; since the amount of purchase tax payable is calculated on a percentage basis (the three steps are 33 $\frac{1}{3}$ %, 66 $\frac{2}{3}$ % and 100 per cent.) it follows that any increase in the wholesale price will automatically raise the amount of purchase tax payable and aggravate still further the original movement. The extent to which the Treasury benefits from higher prices as distinct from bigger sales is not known; it can probably be estimated in only the broadest outline. But the principle that the Government is taxing the people harder as the standard of living falls is raising opposition, which will increase as Budget day draws nearer.

Just as Sir Stafford's preoccupation with overseas problems had repercussions at home, so Mr. Gaitskell's attempt to solve domestic problems will affect commerce overseas. If the wage increases granted are allowed to raise prices, some movement in prices for exports will ensue. This might seem to be a very satisfactory result, for while export prices are now 21 per cent. above the 1947 level, imports are costing 34 per cent. more. But this hardly seems the time to indulge in an all round increase in overseas price because of the wage factor; changes from higher prices of raw materials will be bad enough. The Chancellor will have to weigh very carefully the effect which such changes would have on our newly acquired balances of gold and dollars.

The Chancellor might, of course, try to avoid these problems by cutting down profits, either by forcing employers to pay higher wages out of profits or by increasing subsidies on necessities at the expense of higher taxation. But the last month has witnessed the departure of a number of important mining companies from London for territories where the tax burden is less onerous. The loss to the Treasury is relatively small and the number of companies which can take this course is severely limited. Nevertheless, it does constitute a new flight of money from this country and, what is more important but even less capable of statistical measurement, a refusal of foreign investors, to finance and run industry. Confidence will not be strengthened by this migration.

What then is the solution? A return to price controls already abandoned would have to take in account the elements of wage and raw material costs. The rearmament programme would absorb any savings which could be affected in Government expenditure, and a return to controls is not very promising for any pruning. The cost of living in a country such as this is dependent on the world price of commodities. And with tin rising above £ 1,000 per ton, rubber over 5 s. per lb, wool prices going through the roof and cotton prices following, the only course open appears to be that of international co-operation so that stock-piling will not influence the market so greatly. This solution, however, raises the other problem that any drop in tin, rubber and wool prices will greatly affect the income of the sterling area and hence the gold and dollar reserves. The remedy appears to be more in the hands of the United States than in Mr. Gaitskell's, for a cessation of the scramble for commodities for stock piling and the continuance of Marshall Aid would overcome the obstacles. No wonder that commentators here cannot divine the new Chancellor's tactics, except to continue taxation at a high level.

London, November 3, 1950.

HENRY HAKE.

BOEKBESPREKING.

TACHTIG JAREN VAREN MET DE „NEDERLAND”.

Dit naar aanleiding van het 80-jarig bestaan van de N.V. Stoomvaart Maatschappij Nederland in Mei jl. door de directie uitgegeven historisch overzicht van de ontwikkeling en groei dezer voor ons land zo belangrijke onderneming, is een aanwinst voor de literatuur op het terrein, waarop ons land eeuwen lang reeds een rol van zo grote betekenis vervult, nl. de zeevaart onder de Nederlandse vlag.

Samengesteld door Prof. Dr I. J. Brugmans is dit gedenkboek, derde in de tot dusver verschenen trits, geworden tot een standaardwerk, waarmede zowel de auteur als de rederij eer inleggen. Het derde in de trits der gedenkschriften in de loop der tijden door de Maatschappij Nederland uitgegeven! Het eerste, van de hand van de oprichter en eerste directeur, Jan Boissevain, belichtte uitvoerig de lotgevallen gedurende de eerste vijf en twintig jaren. Jaren, vooral aanvankelijk, van voortdurende concurrentiedreiging, van het overwinnen der moeilijkheden inhaerent aan de in de eerste jaren na 1870 nog prille stoomvaart. Jaren ook van economische moeilijkheden, maar nochtans een periode van stáge groei. Het tweede gedenkboek van de hand van Dr M. G. de Boer, dat in 1920 verscheen, beschrijft uitvoerig de geschiedenis der eerste vijftig bestaansjaren, terwijl het thans gepubliceerde deel van de bekwame hand van de Amsterdamse hoogleraar de lezer, na een eerste hoofdstuk, dat in vogelvlucht de voorgeschiedenis van de stoomvaart naar de Oost beschrijft, brengt tot aan de tweede wereldoorlog.

De auteur heeft er naar gestreefd en de rijke inhoud van dit gedenkboek levert het welsprekend bewijs van het slagen dezer poging, een economische geschiedenis van de Maatschappij Nederland te geven en haar ontwikkeling en groei te schetsen tegen de achtergrond van de economische ontwikkelingsgang zo in Nederland en Indonesië als in de onderscheiden delen der aarde, waar de vlag der maatschappij zich vertoont.

De economische ontwikkelingsgang in Nederland en in Indonesië! Inderdaad, want dit gedenkboek en dit is mede een zijner verdiensten, geeft niet slechts een duidelijk beeld van de groei der onderneming zelve, maar toont tevens wat ook Indonesië heeft te danken aan de nauwe banden, die het tot voor kort met ons land verbonden. Zij, die maar al te zeer geneigd zijn de invloed te onderschatten, welke de voormalige verhouding op de economische ontwikkeling ook, ja vooral, van Indonesië heeft gehad, zij de lectuur van dit boek aanbevelen! Het daarin verwerkte cijfermateriaal en de grafieken spreken een duidelijke taal en tonen, dat hoezeer ook het economisch bestel van ons land de heilzame invloed heeft ondergaan van de vruchtbare wisselwerking der wederzijdse betrekkingen, het tot zo grote hoogte van ontwikkeling brengen van de Indonesische cultures, van de delfstoffenwinning, kortom van de Indonesische economie in al haar geledingen, waardoor bestaansmogelijkheden werden geboden aan een snel toenemende bevolking, niet mogelijk ware geweest zonder de nauwe samenwerking in het verleden met ons land.

Dat de Maatschappij Nederland tezamen met de Koninklijke Rotterdamse Lloyd in aanzienlijke mate tot de ontsluiting der welvaartsbronnen in Indonesië heeft bijgedragen, behoeft geen betoog en de stelling, dat zonder deze beide ondernemingen en de op haar initiatief in de loop der jaren tot stand gekomen inter-insulaire verbindingen het ontwikkelingstempo een geheel ander zou zijn geweest, is dan ook stellig gewettigd.

In eigen kracht, nimmer vragend om noch aangewezen op regeringssteun, steeds indachtig het „gouverner c'est prévoir"; mede tot uitdrukking komend in de opbouw ener vloot van mail- en vrachtschepen, die als het ware anticipeerde op toekomstige behoeften en steeds exem-

plarisch is geweest voor de prestaties op scheepsbouwkundig gebied, is de Maatschappij Nederland een dier sprekende voorbeelden van stoere ondernemingszin en handhaaft zij als zodanig de glorieus traditie van Amsterdam met zijn rijk verleden, culminerend, het dient erkend, in de gouden eeuw maar levend tot op de huidige dag.

Aan de met grote zorg geïllustreerde tekst is een aantal routekaarten toegevoegd, dat aantoonst hoezeer het bedrijf en de bevaren trajecten sedert 1870 zijn uitgebreid. Naast de hoofdlijn Europa-Indonesië, onderverdeeld in een passagiers- en een vrachtdienst, zijn daar de Java-New Yorklijn, de Silver en Java-Pacifielijnen A, C, E en F-diensten, alsmede de Nedlloyd Lijn. De laatste zes dezer lijndiensten worden tezamen met andere rederijen onderhouden. Zij geven een beeld van de ontwikkelingsgang der onderneming, welker schepen in de letterlijke zin de wereldzeeën bevaren en die getoond heeft niet slechts een open oog te hebben voor de mogelijkheden, welke de wereldhandel in het bijzonder sedert het begin dezer eeuw biedt, maar tevens bereid te zijn pioniersarbeid te verrichten en daarmee risico's te aanvaarden, indachtig het oude adagium „de handel volgt de vlag”!

Het derde gedenkboek der „Nederland” vormt een boeiend en leerzaam hoofdstuk in de geschiedenis dezer rederij, waarin de beste eigenschappen van de Nederlandse vloot belichaamd zijn!

Mij rest slechts naast een woord van lof voor de verzorgde uitvoering van dit gedenkboek en voor de wijze waarop Prof. Brugmans de rijke stof heeft verwerkt, de wens uit te spreken, dat eenmaal, wanneer de „Nederland” haar eerste eeuwgetij zal hebben bereikt, van haar getuigd zal kunnen worden, dat zij storm en ongetij trotserend, staat als een monument van Nederland's doorzettingsvermogen en kunde en als zodanig vormt één der pijlers, waarop 's lands welvaart rust.

Rotterdam.

C. VERMEY.

INTERNATIONALE NOTITIES.

TOURISME IN FRANKRIJK.

Enige tijd geleden verklaarde de voorzitter van het „Comité National du Tourisme”, dat het vreemdelingenverkeer een van de belangrijkste Franse bedrijfstakken is geworden. Deze bewering wordt, aldus „L' Economie” van 26 October jl., door de tot nu toe beschikbaar gekomen gegevens bevestigd. In de loop van het eerste halfjaar 1950 — dus nog vóór het begin van het eigenlijke seizoen — bedroegen de dollarontvangsten uit hoofde van tourisme \$ 35,8 mln, een bedrag, dat de totale waarde van de uitvoer naar het dollargebied gedurende dezelfde periode, nl. \$ 36,1 mln, vrijwel benadert. Ten opzichte van de overeenkomstige periode van 1949, gedurende welke de ontvangsten van toeristen uit het dollargebied slechts \$ 13,9 mln bedroegen, is er dus sprake van een belangrijke verbetering.

Ook de andere deviezeninkomsten uit hoofde van tourisme namen aanzienlijk toe; de inkomsten aan ponden sterling van £ 3 mln tot £ 5,6 mln en die aan Zwitserse francs van frs 6,3 tot frs 12,3 mln. De enige uitzondering op deze regel vormden de ontvangsten aan Belgische francs, die daalden van frs 305 mln tot frs 223,4 mln. De totale deviezeninkomsten uit hoofde van tourisme sedert de bevrijding worden geschat op frs 350 mrd, waarvan frs 90 mrd voor rekening komt van het jaar 1949. In 1950 bezochten meer dan 3 mln vreemdelingen Frankrijk, tegen 1,9 mln in 1929, het vooroorlogse recordjaar. Op basis van de tot dusver beschikbare gegevens voor 1950 is het zeer waarschijnlijk, dat de inkomsten uit hoofde van vreemdelingenverkeer bijna het gehele deficit van de lopende handelsbalans zullen dekken.

Voorts heeft het tourisme in aanzienlijke mate bijgedragen tot verlaging van de circulatie van Franse bank-

biljetten in het buitenland en tot het doen terugkeren van Franse bankbiljetten naar Frankrijk, terwijl eveneens de koers van de franc in het buitenland werd versterkt. Enkele buitenlandse banken, m.n. de „Bank of England”, hebben bovendien bij de „Banque de France” bankbiljetten moeten kopen teneinde aan de vraag der toeristen te kunnen voldoen.

De tot nu toe bereikte resultaten zijn te meer opmerkelijk, indien men bedenkt, dat het jaar 1950, wat het tourisme betreft, met enige zorg tegemoet werd gezien. Enerzijds vreesde men nl., dat de internationale toestand zijn invloed zou uitoefenen, anderzijds is de concurrentie, hetzij onder invloed van intensieve propaganda, zoals die in Italië naar aanleiding van het Heilig Jaar werd gevoerd, hetzij door de politiek van kunstmatig lage prijzen, die in Oostenrijk en Spanje werd toegepast, verscherpt.

De toekomst wordt met vertrouwen tegemoet gezien. Niettemin is het zaak, aldus genoemd blad, de propaganda, die in 22 landen is gevoerd, niet te doen verflauwen. Bovendien moet de huidige actie tot modernisering van de hotelaccommodatie worden voortgezet, teneinde de gasten het maximum aan comfort, dat hen moet stimuleren hun verblijf te verlengen en dat hen tot propagandisten voor het tourisme in Frankrijk moet maken, te bieden.

Tenslotte is het noodzakelijk, dat het Franse hotelbedrijf, dat, wat „service” en prijzen betreft, de buitenlandse concurrentie het hoofd kan bieden, geen verzwaring van fiscale lasten ondergaat. Het hotelwezen en het vreemdelingenverkeer worden nl. nog steeds als luxe beschouwd. Wanneer men een dergelijke verkeerde mening huldigt en de fiscale lasten verzwart, dan kan daaruit slechts een prijsverhoging in deze sector voortvloeien, terwijl de pogingen om het hotelwezen te moderniseren zullen worden geremd. Frankrijk zal dan de concurrentie niet kunnen volhouden en het resultaat zal zijn, dat de deviezeninkomsten uit hoofde van tourisme zullen teruglopen. Men moet nl. niet vergeten, zegt „L' Economie”, dat het merendeel der vreemdelingen tot de middenstand behoort; 37 pCt van de Amerikaanse toeristen had een inkomen van \$ 3.000 à \$ 5.000 per jaar, 34 pCt een inkomen van \$ 5.000 à \$ 10.000, terwijl minder dan 1/3 der Amerikaanse toeristen tot de gefortuneerde klasse behoorde.

Indien de Overheid wenst, dat het vreemdelingenverkeer een van de belangrijkste factoren blijft, die betalingsbalansevenwicht mogelijk maken, dan zal zij met bovenstaande overwegingen ter dege rekening moeten houden.

MEDICIJN VOOR INDIA'S ARMOEDE.

Verreweg het grootste ontwikkelingsplan, dat op de kortgeleden gehouden „Commonwealth Conference” is besproken, is dat voor India. Dit plan behelst een uitgave van ongeveer £ 1.380 mln, waarvan een belangrijk deel zal worden bestemd voor de landbouw. Dit is geen overbodige luxe, want, hoewel 3/4 van India's bevolking van de landbouw leeft, is deze het minst productief van alle bedrijfstakken in dit land. De opbrengsten zijn momenteel niet hoger dan in de tijd van Boeddha, zegt „The Economist” van 28 October 1950.

Doordat de landbouw stationnair blijft en de bevolking ieder jaar met 1 pCt toeneemt, daalt de levensstandaard ten plattelande onrustbarend. Er is slechts één gecultiveerde acre beschikbaar voor ieder der 250 mln mensen, die op het land hun bestaan vinden en deze ene acre brengt slechts 1/3 van de hoeveelheid rijst in Japan, of 1/3 van de hoeveelheid katoen in de Verenigde Staten op.

De onvermijdelijke gevolgen hiervan zijn een passieve betalingsbalans en onmenselijke armoede voor miljoenen inwoners. India heeft een groter met granen bebouwd areaal dan welk land ter wereld ook, maar in 1949 moest het land 3 1/2 mln ton voedselgranen importeren. Desondanks moesten meer dan 130 mln mensen tevreden zijn met

1.500 calorieën per dag — het dieët van de minst begunstigde klasse in Duitsland in de tijd, dat de honger in Duitsland het geweten van Amerika en Engeland bezwaarde. Hoewel geen enkel land, uitgezonderd de Verenigde Staten, een groter met katoen bebouwd areaal heeft dan India, was er in dit land in 1949 per inwoner slechts de helft van de hoeveelheid kleding beschikbaar van de inwoner aan de Goudkust.

Daarom moet de agrarische productie worden opgevoerd, zegt „The Economist”. Indien India's grond even productief kon worden gemaakt als die van Japan, dan zouden er geen betalingsmoeilijkheden en geen nijpende armoede meer zijn. Indien de voedselproductie kon worden opgevoerd van 60 tot 74 mln ton per jaar en het aantal balen jute en katoen van 3 mln elk tot 5 mln, dan zouden rantsoenering, ontwikkelingsbelemmeringen en gevoeligheid voor economische pressie van de zijde van Pakistan „all be swept away in a great economic renaissance”.

De geneesmiddelen liggen, aldus genoemd blad, voor de hand; de voornaamste zijn meststoffen en water. Doordat eeuwenlang stikstofverbruikende granen zijn verbouwd zonder aanvulling, is de grond uitgeput. De religie verbiedt het gebruik van faecaliën, huisvuil werd verspild en koemest werd gebruikt als brandstof. Voorts ligt het land zelden braak en wordt het nooit gebruikt als grasland. Ernstiger nog is het gebrek aan water; slechts $\frac{2}{5}$ van het bebouwde areaal is zeker van voldoende water en de rest is afhankelijk van de moesson, die altijd ergens te kort schiet.

Allereerst is noodzakelijk, dat ieder onsje huisvuil en koemest wordt getransformeerd in compost. Dit alleen is reeds voldoende om de productie met 30 pCt op te voeren. Op enigszins groter schaal kan evenwel slechts resultaat worden verkregen door verhoging van het kunstmestverbruik. India verbruikt per jaar nl. slechts 250.000 ton, d.i. $\frac{1}{16}$ van het verbruik van Japan, voor een vijftienmaal zo groot aantal acres. De Regering beseft de noodzaak van verhoging van het kunstmestverbruik ter dege en bouwt een fabriek, die na vijf jaar 500.000 ton per jaar zal produceren. Eén zo'n fabriek is evenwel niet voldoende, zegt „The Economist”, er moeten er minstens zes worden gebouwd. Voorts dienen de irrigatiewerken te worden uitgebreid, terwijl braakland vruchtbaar moet worden gemaakt. Van de overige maatregelen kunnen o.a. betere verkaveling, efficiënter gebruik van de vee-stapel en onderwijsverbetering worden genoemd. „Then, at last, production might overtake the babies with whom it has been running a losing race”.

PLANNEN VOOR ENERGIE-OPWEKKING IN AUSTRALIË.

De Regeringen van de „Commonwealth”, Nieuw Zuid-Wales en Victoria hebben gezamenlijk een plan ontworpen om het water van de Snowy River, de Murray, de Murrumbidgee en de Tumut aan te wenden voor energie-opwekking en irrigatie. Dit grootste project in de geschiedenis van Australië belooft, aldus „The National Bank of Australasia” in haar uitgave van 11 October jl., de economische toestand van geheel Zuid-Oost-Australië grondig te zullen wijzen.

Het „Snowy Mountains hydro-electric scheme” bestaat uit twee delen, het Tumut-project en het Snowy-Murray-project, die, wanneer zij zullen zijn voltooid, tezamen naar schatting 2,62 mln kilowatt energie zullen leveren. Dat is evenveel als 4 mln ton zwarte steenkool — $\frac{1}{2}$ van Australië's zwarte steenkoolproductie — per jaar, of vijfmaal zo veel als de totale capaciteit van de „State Electricity Commission of Victoria”.

De industriële ontwikkelingsmogelijkheden, die door deze uitbreiding van Australië's energiebronnen worden geboden, zijn legio. Het energietekort, dat momenteel de

uitbreiding van de secundaire industrie in Nieuw Zuid-Wales en Victoria belemmert, zal voorgoed overwonnen zijn en vele nieuwe industrieën zullen tot ontwikkeling kunnen komen. Bovendien is er, aangezien energie goedkoper is naarmate zij dichter bij de plaatsen van opwekking wordt verbruikt, reden om aan te nemen, dat het Noordoosten van Victoria en het Zuidoosten van Nieuw Zuid-Wales — tot nu toe onontwikkelde gebieden — in de toekomst belangrijke industrieën zullen worden. Een dergelijke decentralisatie zou niet alleen een verdere „verdichting” van de bestaande industriële centra voorkomen, maar tevens een spreiding van de, voor de nationale verdediging belangrijke, industrieën mogelijk maken. Tenslotte gaan met dit project plannen gepaard tot de bouw van munitiefabrieken in de buurt van Canberra en in de Australische Alpen, alsmede een plan van de Regering tot atoomonderzoekingen.

De totale kosten van het project, dat als nevensdoel een aanzienlijke uitbreiding van de bestaande irrigatiewerken heeft, worden geschat op £ A. 225 mln en de benodigde tijd om het gehele plan te voltooien wordt geraamd op 20 jaar. Op de hoge kosten en de lange tijdsduur is enige critiek uitgeoefend, maar deze beide factoren worden, aldus „The National Bank of Australasia”, in belangrijke mate gecompenseerd. Immers, het project wordt in verschillende stadia voltooid; reeds in 1954 zal het eerste gedeelte, dat 60.000 kilowatt energie oplevert, beschikbaar komen en in 1956 een tweede gedeelte van 90.000 kilowatt. De hoge kapitaalsuitgaven zullen op de lange termijn worden gecompenseerd door het feit, dat de bedrijfskosten van de krachtstations veel lager zijn dan de kosten van de met steenkool en stoom werkende energiebedrijven, die anders zouden moeten worden gebouwd. Volgens officiële ramingen zal de door het „Snowy Mountains”-project geleverde energie kunnen worden verkocht tegen de helft van de gemiddelde kosten van de huidige elektrische energie.

Uiteraard zal er tijdens de uitvoering van het plan een grote vraag naar arbeidskrachten en grondstoffen worden uitgeoefend. Het ligt evenwel in de bedoeling zoveel mogelijk arbeidskrachten — 75 pCt — en schaarse grondstoffen uit het buitenland te betrekken, om aldus de invloed van het project op het beperkte arbeids- en grondstoffenreservoir zo gering mogelijk te doen zijn. In deze tijd, waarin vergroting van Australië's industriepotentieel als een zaak van het allerhoogste belang moet worden beschouwd, mag het „Snowy Mountains”-project worden gezien als de sleutel voor een uitgebreid ontwikkelingsprogramma, besluit „The National Bank of Australasia”.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

De ultimo, die in het midden van de verslagweek viel, bracht een aanzienlijke verkrapping op de geldmarkt mede. Bij traditie geldt de gepasseerde maandwisseling als moeilijk, hetgeen verband houdt met betalingen in chartaal geld, die dan gewoonlijk in de agrarische sfeer plaatsvinden. Behalve hieraan was de verkrapping ook toe te schrijven aan het beroep, door enige lagere publiekrechtelijke instellingen direct of indirect op de geldmarkt gedaan. Ten gevolge van deze omstandigheden resteerde er voor de discontohandelaars slechts een betrekkelijk gering bedrag aan callgeld. Velen hunner waren hierdoor gedwongen terug te vallen op de circulatiebank; de voorschotten in rekening courant dezer instelling vertoonden als gevolg hiervan in één week de zeer grote stijging van f 63 mln. Sommige discontohandelaars bereikten zelfs hun maximum debet-stand en waren gedwongen papier onder te brengen bij die geldgevers, die nog over middelen beschikten. Uiteraard kon dit slechts tegen hoge disconto's geschieden, nl. van $1\frac{1}{2}$ pCt of iets daaronder.

Spoedig na de ultimo vond een ontspanning plaats. Uitkeringen van het Rijk aan de gemeenten, en betaling door de Staat van bepaalde coupons van staatsleningen, waren, naast de gebruikelijke terugvloeiing van bankpapier uit het verkeer, oorzaak van een versterking van de liquide middelen der banken.

Aan het einde van de verslagweek waren de disconto's hierdoor aanzienlijk lager dan in het begin. Zo noteerde één- t/m driemaandspapier tenslotte $1\frac{1}{8}$ — $1\frac{1}{4}$ pCt; vier- en vijfmaandspapier $1\frac{5}{16}$ pCt. De callgeldnotering werd reeds op 2 November van het maximum van $1\frac{1}{4}$ pCt tot 1 pCt teruggebracht.

De kapitaalmarkt.

In de Tweede Kamer werd in de verslagweek een compromis bereikt inzake de fiscale voorstellen. Het principe van compensatie van belastingverlaging op het ene gebied door belastingverhoging op ander gebied bleef behouden. Handhaving van het monetaire evenwicht, tegengaan van inflatie, blijft derhalve de grote lijn der financiële overheidspolitiek. Uit algemeen economisch oogpunt mag dit gezond worden genoemd; een koerspeil verhogende factor vormt dit echter *niet*.

De lichte verschuiving van directe naar indirecte belastingen, die de kern uitmaakt van het compromis, en die wellicht het sparen op de lange termijn enigszins kan bevorderen, is voor het aandelenkoersniveau in vergelijking hiermede slechts van secundaire betekenis. Het laatste kan ook worden gezegd van de verzachting van de dividendbeperking, die na een jarenlange lijdensweg, tenslotte toch de vorige week het Staatsblad bereikte.

Een specifieke ontwikkeling ondergingen gedurende de verslagweek de Indonesische fondsen, ten gevolge van minder bemoedigende uitlatingen van Indonesische zijde. De positie van degenen, die hun geld in deze fondsen hebben belegd, verschilt niet zo veel van die van gijzelaars. Dat het koersniveau van Indonesische effecten, ondanks alle gunstige berichten op economisch gebied, blijkens de onderstaande indexcijfers momenteel de helft bedraagt van het vooroorlogse, tēgen bij binnenlandse industriële aandelen het dubbele, moet dan ook wel gemotiveerd worden geacht.

De ontwikkeling, welke gedurende de laatste twee verslagweken op de obligatiemarkt heeft plaatsgevonden, of liever niet heeft plaatsgevonden, illustreert nog eens duidelijk, hoe zeer deze markt in structuur is veranderd in vergelijking met vóór de oorlog. De koersen van staatsfondsen bleken nl. totaal ongevoelig voor de kans, resp. het afwenden daarvan, op een kabinetscrisis. Indien men bedenkt, dat de Overheid nu eenmaal een zeer grote invloed op de rentestand hier te lande heeft, en dat de richting en de mate, waarin deze invloed wordt uitgeoefend, geheel wordt bepaald door de inzichten van de betreffende Minister en het Kabinet, dan zou enige koersbeweging bij het ontstaan van, althans de mogelijkheid van, regeringswisseling in het geheel niet verwonderlijk zijn. Dat dit niet heeft plaatsgevonden moet waarschijnlijk in de eerste plaats worden toegeschreven aan het feit, dat het grootste gedeelte van de obligaties in handen is van institutionele beleggers. Deze laten zich bij hun aan- en verkopen niet leiden door dergelijke overwegingen; meestal kopen zij een obligatie en laten haar tot de aflossing in portefeuille. Hiernaast is bij de resterende particuliere obligatiehouders in de loop der jaren vermoedelijk een zeker fatalisme ontstaan, dat hen weerhoudt nog iets in staatsobligaties te „doen”. Het aankwēken van deze berustende stemming is een der weinige maatregelen van opzettelijke marktbeïnvloeding in het kader van de „goedkoop geldpolitiek” in ons land geweest, en in deze heeft de Regering blijkens de ervaring der laatste weken haar doel wel bereikt.

Aand. 'indexcijfers.	27 Oct. 1950	3 Nov. 1950
Algemeen	156,5	155,2
Industrie	222,7	221,8
Scheepvaart	164,9	166,1
Banken	127,0	126,8
Indon. aandelen	56,0	54,0

Aandelen

A. K. U.	177	177 $\frac{1}{2}$
Philips	231	232 $\frac{1}{4}$
Unilever	223 $\frac{1}{4}$	221
H. A. L.	174 $\frac{1}{4}$	175
Amsterdam Rubber	131 $\frac{1}{4}$	124
H. V. A.	120 $\frac{1}{4}$	177
Kon. Petroleum	292	290 $\frac{1}{4}$

Staatsobligaties

2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{5}{8}$	79 $\frac{7}{8}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	97 $\frac{7}{16}$	97 $\frac{5}{16}$
3 pCt Invest. certif.	97 $\frac{3}{16}$	97 $\frac{3}{16}$
3 pCt Dollarlening	96 $\frac{3}{16}$	96 $\frac{7}{16}$

J. C. B.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN.

REGISTER ROTTERDAMSE DOCTOREN EN DOCTORANDI.

Bij het *Economisch Archief van de Nederlandsche Economische Hoogeschool*, Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam, wordt thans een register ingericht van afgestudeerden van de Nederlandsche Economische Hoogeschool. Aan allen, die bij het Economisch Archief bekend zijn, is dezer dagen per circulaire verzocht spoedig opgave te doen van hun adres en functie.

Aan hen, die een dergelijk rondschrĳven niet ontvangen hebben, wordt vriendelijk verzocht adres en functie aan het Economisch Archief mede te delen. Bij zóer spoedige opgave zal het nog mogelijk zijn de verstrekte gegevens te verwerken in een boekje, eerlang uit te geven vanwege de Contact Commissie van Academisch-Gevormde Economen, waarin gegevens omtrent afgestudeerden van Amsterdam, Rotterdam en Tilburg worden opgenomen.

Met de registratie wordt beoogd het contact tussen de Hoogeschool en haar alumni te dienen. Het ligt in de bedoeling de afgestudeerden van Rotterdam voortaan mededelingen te doen omtrent Hoogeschooldagen, conferenties e.d.

Van het verkrijgen van de adressen zal gebruik worden gemaakt om aan hen, die hierop prijs blijken te stellen, een exemplaar toe te zenden van de rede, op 18 September door de Rector Magnificus, Prof. Ch. Glasz, ter gelegenheid van de overdracht van het rectoraat gehouden. In deze rede is o.a. een uiteenzetting gegeven omtrent de recente veranderingen in de studie aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool.

Van toekomstige mutaties, met betrekking tot adres of functie, wordt het Economisch Archief uiteraard gaarne op de hoogte gehouden.

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	233,7	52,7	4.090,7	1.163,7
14 Oct. 1950	6.099,6	367,1	135,3	41,3	4.230,3	2.246,5
23 Oct. 1950	6.074,0	329,9	137,3	41,3	4.228,4	2.182,7
31 Oct. 1950	6.071,5	328,5	138,9	41,3	4.367,4	2.049,1

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Teged bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rek.crt (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	153.109	2.744.151
25 Sept. '50	889.492	335.456	964.666	54.274	2.757.921
2 Oct. '50	889.812	342.422	908.469	85.880	2.823.851
9 Oct. '50	890.084	307.266	990.720	54.530	2.774.476
16 Oct. '50	890.476	346.568	982.285	57.783	2.741.816
23 Oct. '50	890.786	383.630	919.301	59.194	2.733.210
30 Oct. '50	891.075	383.899	913.490	122.209	2.808.715
6 Nov. '50	891.395	383.376	902.885	51.441	2.790.517

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Gelookteerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken.	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
25 Sept. '50	257.542	1209.569	1.631	50.534	584.146	406.934
2 Oct. '50	174.579	1346.451	1.619	48.759	599.518	287.157
9 Oct. '50	191.009	1346.451	1.604	56.941	641.159	276.004
16 Oct. '50	239.000	1346.451	1.604	80.669	623.121	306.121
23 Oct. '50	294.154	1387.874	504	51.015	396.404	395.864
30 Oct. '50	287.046	1387.860	595	49.724	413.530	383.669
6 Nov. '50	209.866	1387.860	592	55.901	426.842	402.072

DE JAVASCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt. '47	477.080	35.363	33.256	85.402	255.201
27 Sept. '50	715.033	91.235	14.847	210.432	2.124.888
4 Oct. '50	715.036	96.494	14.835	206.634	2.148.821
11 Oct. '50	715.036	103.699	14.801	211.063	2.202.115

Bankbiljetten in omloop

Data	Bankbiljetten in omloop		Rekening courant saldi		
	Oude uitgifte	Nieuwe uitgifte	Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt. '47	453.816	—	—	—	503.718
27 Sept. '50	73.834	1.942.167	—	—	812.965
4 Oct. '50	74.708	1.962.597	—	—	832.479
11 Oct. '50	75.077	2.045.855	—	—	810.293

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt. 1947 f 646.830.979.
Muntbiljettencirculatie per 27 Sept. 1950 f 383.864.786,50.
Muntbiljettencirculatie per 4 Oct. 1950 f 380.585.682,50.
Muntbiljettencirculatie per 11 Oct. 1950 f 383.675.019,50.

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
5 Oct. 1950	182.785	395.693	60.042	168.900	426.000
12 Oct. 1950	182.785	398.858	60.042	168.400	426.000
19 Oct. 1950	182.785	390.522	60.042	167.200	426.000
26 Oct. 1950	182.785	400.221	60.042	162.600	426.000

Deposito's

Data	Bankbiljettencirculatie	Deposito's			
		Totaal	Staat	Accords de coop. économique	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	—	—	—
5 Oct. 1950	1.500.077	138.353	97	4.205	134.052
12 Oct. 1950	1.493.091	141.023	26	8.739	132.258
19 Oct. 1950	1.471.390	156.146	91	8.739	147.316
26 Oct. 1950	1.466.623	180.648	73	8.739	171.836

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitl. i. v. m. betalingsacc.	Teged op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
28 Sept. 1950	29.930	7.918	1.218	13.270	325	412
5 Oct. 1950	29.816	8.172	960	13.510	459	386
12 Oct. 1950	29.623	8.509	942	13.238	526	397
19 Oct. 1950	29.623	7.936	1.600	12.488	348	444
26 Oct. 1950	29.623	7.953	1.441	12.800	453	446

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
28 Sept. 1950	1.079	96.435	85.327	41	2.304	4.623
5 Oct. 1950	1.079	97.236	86.533	18	2.233	4.073
12 Oct. 1950	1.079	97.021	85.797	16	2.375	4.197
19 Oct. 1950	1.079	96.191	84.928	17	2.367	4.092
26 Oct. 1950	1.079	96.037	84.784	15	2.481	4.355

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Oct. 1950	14 Oct. 1950
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank	f 294.153.769,41	f 183.421.058,66
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 46.011.512,41	„ 28.162.053,—
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 350.707.272,86	„ 398.590.485,78
Voorschotten op ultimo Sept. 1950 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vordering in rek. courant op: V.S. Indonesië	„ 32.175.002,15	„ 53.455.002,15
Suriname	„ 11.569.266,47	„ 11.534.211,89
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 498.097.150,74	„ 496.156.850,74

Verplichtingen

Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank in rekening courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1948.080.900,—	f 1942.680.900,—
Schatkistpromessen bij De Nederl. Bank ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947	„ 1.350.000.000,—	„ 1.350.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank is geplaatst nihil) f 5.123,8 mln w.o. garantie Bretton Woods f 1.245 mln.	„ 3878.800.000,—	„ 3857.200.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 132.386.697,—	„ 132.777.573,—
Schuld op ultimo Sept. 1950 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 175.008.067,86	„ 175.008.067,86
Schuld in rek. courant aan: V.S. Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	„ 2.951.382,84	„ 2.986.932,81
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 1.767.891,31	„ 3.982.351,84
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 328.049.376,99	„ 379.176.631,47
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 1.156.064.264,53	„ 1.149.153.395,22

**WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING
IN NEDERLAND ¹⁾.**

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.- arbeiders ²⁾
30 Juni 1945	112.622	20.800 ³⁾	18.300 ³⁾
29 Juni 1946	45.953	13.382	30.693
31 Aug. 1949	37.344	715	12.628
30 Sept. 1949	38.255	184	8.831
31 Oct. 1949	42.119	498	12.388
30 Nov. 1949	47.837	615	19.415
31 Dec. 1949	59.935	824	27.927
31 Jan. 1950	75.819	1.756	31.844
28 Febr. 1950	71.332	2.110	33.430
31 Mrt 1950	57.562	2.333	31.747
30 April 1950	59.175	3.148	28.374
31 Mei 1950	53.586	537	22.471
30 Juni 1950	46.518	285	17.724
31 Juli 1950	46.900 ³⁾	200 ³⁾	13.700 ³⁾
31 Aug. 1950	48.400 ³⁾	200 ³⁾	12.800 ³⁾
30 Sept. 1950	46.900 ³⁾	100 ³⁾	8.200 ³⁾

¹⁾ Bronnen: „Maandschrift van het C.B.S.” en „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; gegevens van de arbeidsbureaux.

²⁾ Incl. degenen, die wegens ziekte, ongeval, weersomstandigheden, enz. niet konden werken.

³⁾ Schattingen.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in mil- loenen gulden	Gewicht in duizenden tonnen ²⁾	Waarde in mil- loenen gulden	
Tot. '39	24.306	1.517	12.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.145	3.919	785	— 1.360
Tot. '47	16.544	4.251	5.843	1.859	— 2.392
Tot. '48	19.101	4.919	7.357	2.669	— 2.250
Sept. '49	1.826	407	952	318	— 89
Oct. '49	1.743	435	1.218	377	— 58
Nov. '49	1.615	452	1.195	399	— 63
Dec. '49	2.005	554	1.156	433	— 121
Jan. '50	1.997	581	883	396	— 185
Febr. '50	1.484	520	757	313	— 207
Mrt '50	2.167	612	1.140	400	— 212
Apr. '50	1.974	643	1.127	367	— 276
Mei '50	2.273	662	1.081	377	— 285
Juni '50	2.842	691	1.379	429	— 262
Juli '50	2.470	627	1.332	445	— 182
Aug. '50	2.550	626	1.340	436	— 190
Sept. '50	2.545	654	1.324	467	— 187

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.
Exclusief pakketpost, diamant, gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

²⁾ Bruto-gewicht; van 1948 af netto-gewicht.

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND ¹⁾.

(in 1.000 kg)

Maand	Productie Limburgse mijnen	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Totaal 1946 ..	8.313.827	6.387.903	2.666.502
Totaal 1947 ..	10.104.345	7.778.585	3.577.564
Totaal 1948 ..	11.032.326	8.059.287	3.435.269
Totaal 1949 ..	11.704.963	8.621.447	4.067.980
Aug. 1949	990.147	702.680	343.903
Sept. 1949	1.010.293	737.941	349.251
Oct. 1949	1.007.475	737.507	360.825
Nov. 1949	1.004.028	711.594	314.833
Dec. 1949	1.026.042	734.701	291.659
Jan. 1950	1.050.764	768.286	372.349
Febr. 1950	1.951.239	687.221	337.095
Mrt 1950	1.103.070	814.564	374.271
Apr. 1950	961.001	678.925	328.078
Mei 1950	1.025.528	698.109	383.014
Juni 1950	1.031.835	728.854	424.543
Juli 1950	1.029.642	722.519	364.852
Aug. 1950	1.021.399 ²⁾	730.523 ²⁾	285.232 ²⁾
Sept. 1950	1.057.510 ²⁾	731.640 ²⁾	

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”

²⁾ Voorlopige gegevens.

**INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN
IN NEDERLAND ¹⁾.**

(in miljoenen gulden)

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Tot. '46	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	— 380,1
Tot. '47	253,7	307,5	561,2	316,2	285,7	601,9	— 40,7
Tot. '48	252,7	345,8	598,5	351,3	361,1	712,4	— 113,9
Tot. '49	288,3	401,2	689,5	322,7	359,5	682,2	+ 7,3
Aug. '49	27,6	35,7	63,3	24,7	26,9	51,6	+ 11,7
Sept. '49	24,2	31,6	55,8	28,2	30,2	58,4	+ 2,6
Oct. '49	22,4	31,1	53,5	29,4	31,4	60,8	+ 7,3
Nov. '49	21,8	34,4	56,2	28,3	30,3	58,6	+ 2,4
Dec. '49	28,7	32,6	61,3	28,5	28,7	55,2	+ 6,1
Jan. '50	32,2	48,5	80,7	25,6	33,1	58,7	+ 22,0
Febr. '50	29,6	39,6	69,2	23,0	27,8	50,7	+ 18,1
Mrt '50	26,6	37,0	63,6	31,7	35,0	66,7	+ 3,5
Apr. '50	21,5	30,5	52,0	29,8	32,0	61,8	+ 9,8
Mei '50	31,3	42,3	73,6	30,6	35,9	66,5	+ 7,1
Juni '50	22,5	32,1	54,6	33,5	35,0	68,5	+ 13,9
Juli '50	22,1	31,7	53,8	40,2	40,7	80,9	+ 27,1
Aug. '50	21,9	29,8 ²⁾	51,7 ²⁾	34,4	32,9 ²⁾	67,3 ²⁾	+ 16,6 ²⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”

²⁾ Voorlopige gegevens.

Vacatures

**N. V. Gebrs. VAN DEN BERGH'S
KONINKLIJKE FABRIEKEN te Oss**
vraagt voor haar gevarieerde textielbedrijven een

BEDRIJFSECONOOM,

die ter assistentie van de directie voornamelijk zal worden belast met budgettering, planning en de organisatie der administratie.

Vereist worden: Handelshogeschool, accountants- of gelijkwaardige theoretische opleiding, commercieel inzicht en organisatievermogen; industriële ervaring beslist noodzakelijk.

Geboden wordt: een verantwoordelijke staf-functie, die de mogelijkheid biedt eigen initiatief tot ontplooiing te brengen. De honorering is in overeenstemming met de hoge eisen, die aan de functie worden gesteld.

Candidaten, die voor de functie in aanmerking komen, zullen worden uitgenodigd voor een psychologisch onderzoek. De resultaten hiervan zullen met de desbetreffende worden besproken.

Eigenhandig geschreven brieven met volledige inlichtingen omtrent opleiding, ervaring, levensloop, leeftijd en reden van sollicitatie, vergezeld van een recente pasfoto, onder letter O. te zenden aan het

Amsterdams Psychotechnisch Laboratorium
o.l.v. Dr. Ph. M. v. d. HEUJEN VERDIJSTRAAT 6 AMSTERDAM-2.

REGISTER

Rotterdamse Doctoren en Doctorandi

Bij het Economisch Archief van de Nederlandsche Economische Hoogeschool, Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam, wordt thans een register ingericht van afgestudeerden van de Nederlandsche Economische Hoogeschool. Aan allen, die bij het Economisch Archief bekend zijn, is dezer dagen per circulaire verzocht spoedig opgave te doen van hun adres en functie.

Aan hen, die een dergelijk rondschriven niet ontvangen hebben, wordt vriendelijk verzocht naar aanleiding van deze advertentie adres en functie aan het Economisch Archief mede te delen. Bij zéér spoedige opgave zal het nog mogelijk zijn de verstrekte gegevens te verwerken in een boekje, eerlang uit te geven vanwege de Contact Commissie van Academisch Gevormde

Economen, waarin gegevens omtrent afgestudeerden van Amsterdam, Rotterdam en Tilburg worden opgenomen.

Met de registratie wordt beoogd het contact tussen de Hoogeschool en haar alumni te dienen. Het ligt in de bedoeling de afgestudeerden van Rotterdam voortaan mededelingen te doen omtrent Hoogeschooldagen, conferenties e.d.

Van het verkrijgen van de adressen zal gebruik worden gemaakt om aan hen, die hierop prijs blijken te stellen, een exemplaar toe te zenden van de rede, op 18 September door de Rector Magnificus, Prof. Ch. Glasz, ter gelegenheid van de overdracht van het rectoraat gehouden. In deze rede is o.a. een uiteenzetting gegeven omtrent de recente veranderingen in de studie aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool.

Van toekomstige mutaties, met betrekking tot adres of functie, wordt het Economisch Archief uiteraard gaarne op de hoogte gehouden.

★ Diversen ★

TE KOOP: NIEUWE TAUNUS „FORD”

nieuwste model '50, nog niet bereiden, onder catalogusprijs. Br. onder no. ESB 1870, Bur. v. d. bl. Postbus 42, Schiedam.

Te koop: President Studebaker Sedan '40. Bevr.: Vijverweg 17, Park de Kievit, Wassenaar.

Te koop een Ford Vedette, 25.000 km gel., kleur: donkergroen en in pr. cond. Te bevr.: Fa. D. de Jager, Molenkade, Stellendam. Tel. 2 (95).

Te koop personenw. Peugeot, type Sedan 202, bouwj. '47, z.g.a.n., gel. 47.553 km. Te bez. bij Garagebedrijf M. Kalsbeek, Pesserstr., Hoozeveen.

D.K.W. '38, Cabriolet de Luxe, Horch-carrosserie, te koop aangeb., motor in pr. st., o.a. 5 nwe banden en nwe linnen kap. Uitsl. part. Br. onder no. ESB 1869, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Maandstaat op 31 Oct. 1950

Kas, Kassiers en Dag- geldeningen . . . f.	16.807.186.31	Kapitaal f.	44.800.000.-
Nederlands		Reserve „	15.500.000.-
Schatkistpapier . . .	532.813.292.77	Bouwreserve „	2.000.000.-
Ander Overheidspapier . .	11.251.640.62	Deposito's op Termijn . .	101.984.900.99
Wissels „	2.905.693.04	Crediteuren „	585.731.165.57
Bankiers in Binnen- en Buitenland „	21.861.792.64	Geaccepteerde Wissels . .	275.463.16
Effecten en Syndicaten . .	6.597.646.85	Door Derden	
Prolongatiën en Voor- schotten tegen Effecten . .	15.111.285.27	Geaccepteerd „	1.267.916.14
Debiteuren „	150.732.712.52	Kassiers en genomen Daggeldeningen „	3.865.607.65
Deelnemingen (incl. Voorschotten) „	10.285.820.01	Overlopende Saldi en andere Rekeningen „	16.442.016.52
Gebouwen „	3.500.000.-	Reserve voor Verleende Pensioenen „	768.668.77
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen „	768.668.77		
	<u>f. 772.635.738.80</u>		<u>f. 772.635.738.80</u>

Vacatures

Gevraagd

op fabriekskantoor in Midden-Brabant

EEN BOEKHOUDER

In bezit van diploma M.O. of S.P.D. In staat zelfstandig te corresponderen in Frans, Duits en Engels.

Brieven met foto, afschrift puntenlijsten en levensloop onder no. E.S.B. 1867, Bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar, voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijkdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.